

César Franck

EEKSNI LAALWANE MIN

.17.

Parimad paberossi

TUBAKAD

Saavutus!

Lugupeetud tarvitajaskond!

Rõõmuga võime Teile teatada, et meie tehastes Tallinnas, Pirita teel 6-b, on nüüd käimas uus, moodne tööstusseade. Tübaka toimetab edasi ja ajab kohevile õhusurvemasin, kuna eriline imeja ta puhastab nii tolmust kui ka teistest, tervisele kahjulikkudest lisandustest ning pislukatest.

See seade on esimene Eestis. Üldse osutub ta viimaseks tehniliseks ja teaduslikuks saavutuseks meieaegses tubakatööstuses.

Meie võime julgesti tõendada, et meie seni juba üldtunnustatud võistluseta head tubakasaadused on ülalmainitud moodsaima uuendusseade tõttu omaduselt veelgi paranenud ja erinevad oma suurepärase maitse läbi.

O.ü. „Havanna“ Tallinn

Uudis meeskooridele

XVI

TALLINNA

V I H K

MEESTELAULU SELTSI

LAULUDE KOGU

SISUKS:

- 1) Laulumeeeste marss R. Kull
- 2) Tervitus L. Prommik
- 3) Isamaa laul E. Võrk
- 4) Oleksin laululind J. Kappel
- 5) Sarvelaul R. Päts

Vihu hind 30 senti

Müügil Lauljate Liidu büroos ja suuremates raamatukauplustes.
Saadetakse postiteel kätte postmarkide eest.

Klaverile

Juhan Aavik — „Klaveri sonaat“

Hind 1 kroon 50 senti.

Artur Lemba — „Toccat ja Fuga“

Hind 1 kroon.

„J. Aavik'u „Sonaat“ on klaveri suurteos, see koosneb neljast jaost: Allegro, Andante cantabile, Scherzo ja Finale . . . Kõik neli jagu on kirjutatud selges vormis, klaveristilis ja on ettekandmiseks väga tänuväärt.“

„Toccat, kui ka fuuga on kirjutatud vanas klassilises stiilis — à la Bach, esimene hoogne ja mõjuv, kuna fuuga on polifooniliselt väga osavalt ja meisterlikult põimitud ja arusaadav. Ka neid töid võib soovitada, eriti õpilastele stuudiumiks, kui ka väärtuslike ettekande paladena.“

M. Lüdig — Muusikaleht nr. 11 — 1929.

Müügil kõigis muusikaärides ja Laulj. Liidubüroos, Tallinn, Rataskaevu 22.
Saadetakse L. L. büroo poolt välja ka postiga, kui raha ette makstakse.

RAHVAKOORID

on meie segakooride lauluvara.

Rahvakoovid, ilmudes perioodilise väljaandena, sisaldavad uusi, kergeid, viisi- ning kõlarikkaid laule.

Seni on „Rahvakoore“ ilmud järgmised anded:

Nr. 1	{ Kas tunned maad T. Vettik
	{ Häälilaul M. Saar
Nr. 2	Tihase mäng M. Saar
Nr. 3/4	Tervitus Soome hõimudele R. Päts
Nr. 5	{ Emake J. Aavik
	{ Igavene mälestus J. Aavik
Nr. 6	{ Igatsus J. Jürgenson
	{ Laulu aeg M. Saar
Nr. 7	Kõrs kahiseb J. Saarniit
Nr. 8	Palvetund looduses M. Lüdig
Nr. 9/10	{ Tulesüütajalle M. Saar
	{ Põlismetsa järv M. Lüdig
Nr. 11	Hõiskame kooris T. Vettik
Nr. 12	Kits ja hunt M. Lüdig
Nr. 13	Postimees J. Aavik
Nr. 14	Õhtul M. Lüdig
Nr. 15	Üle vee M. Saar
Nr. 16	Naabri külas M. Lüdig

Iga koorijuht tellib endale kõigepäält „Rahvakoovide“ tutvumise-eksemplarid; tutvumise numbrite tellimise hind numbri eest 5 senti, seega kõik 16 annet kokku 80 senti. Kui saadud lauludest mõni koorile eriti meeldib, siis vastavat numbrit tellitakse juba kõigi kooriliigete tarvis. Viimasel juhul on „Rahvakoovide“ hinnaks L. L. liigetele 5 senti, teistele 8 senti, kui tellitakse korraga vähemalt 10 eksemplari, kui vähem, siis on eks. hind 10 s.

Tellida Lauljate Liidu büroost:

TALLINNA, Rataskaevu 22.

E E S T I L A U L J A T E L I I D U

M U U S I K A L E H T

Toimetused: M. Lüdigi, prof. J. Aavik, A. Krull, R. Kull, L. Neuman, M. Saar, prof. A. Topman, T. Vettik, E. Võrk ja R. Saving.

LEENART NEUMAN

OOPERILAUJATE ETTEVALMISTUSEST*)

Kui Tallinna operi viimati (kevad 1929) Tartut külastas, siis kirjutasin „Postimehe“ toleaege arvustajana lühikese märkuse, kus tähendasin, et üksikute lauljate arvustamise asemel juhin tähelepanu sellele, kuidas üksikute lauljate, eriti naishääle juures, ilmneb tagurpidi minek, nimelt *hääle* suhtes. Endast noored hääled näitavad, tähelepanelikult kuulates, juba hääle väsimuse tunde märke. Lõppeks tähendasin, et süüdi on süsteem, kuidas meil noori ooperilauljaid kasvatatakse. Välismaalt toodud lauluõpetajad, Konservatooriumi 10-aastane töö ja erioõpetajad ei ole suutnud sellel alal suurt korda saata. Eriajakirjas lubasin kirjutada pikemalt, kuid seni ma seda ei saand teha — see ongi minu võlg Tallinna operile. Kuulsin, et Tallinna Konservatooriumi ringkonnas on mulle mu kirjutust pahaks pandud, mis olevat tahtnud riivata ka Konservatooriumi lauluõpetamise „süsteemi“. Kõigepäält viimase suhtes on minust täiesti valesti aru saadud. Konservatooriumi lauluõpetamise meetodi ei olnud mul mõtteski oma kirjutusega riivata. Konservatooriumi ja lauluõpetajate raha- ja ajakulu nimetades tahtsin öelda, et niikaua kui „Estonia“ operis kestab edesi senine uute ooperilauljate ettevalmistusviis — ei suuda olulist parandust tuua ei mitmeaastane konservatooriumi töö ega ka üksikud lauluõpetajad ega riigi või kultuurkapitali poolt raisatud kroonide tuhanded.

Milles siis seisab see süsteemi puudus või pahe? Nimelt selles, et meil ikka veel lastakse ooperilauljaks astuda puuduliku, mitte veel tarvilisel määral ettevalmistatud häälekooliga noored inimesed. Veel rohkem: nad peavad ka operi *kooris* kaasa laulma, olgugi, et häälel alles säädmatat. Selle *kõrval*, selle töö *kõrval* ja *kestvusel* peavad nad alles hääle koolis hääle haridust omandama. Seda töötamise viisi nimetasingi valeks süsteemiks. Õige tee oleks: antagu noorele lauljale *enne* süstemaatiline hääle kool, kus ta

*) Selle artikliga autor tasub oma võla Tallinna operile ja Konservatooriumile.

vähemalt mõni aasta ainult oma hääle arendamise kallal töötada saab — ja alles siis võib juttu olla lavale pääsust. Arenemata hääle ei saa avalduda mitte üksi kunsti seisukohalt tarviliku vabadusega, vaid ta kaotab juba mõne vähese aastaga oma *vastupidavuse*. Hääle väsimine, läheb tagurpidi juba neis aastais, kus muidu koolitatud laulja võimiste tõus alles *algab*. Ja edesi: laulu õppimine on raske kunst, eriti selles osas, mis arendab hääle tehnilist ja kõlalist külge ning hääle kandvust. Meil on veel liiaks laialdane vaade, mis hääle harimist, *laulja* ülesandeid, lauljaks õppimist teeb kergeks asjaks. Arvatakse, kui loodus on annud ilusa hääle ja tarviliku muusikaalsuse, siis jätkub sellest, või natukesest õppimisest, et lauljaks saada. Ometi on aga laul, kunstlaul, niivõrt raske ala, et just siin patustatakse ohtrasti õppetöös, laval, avalikus arvustuses, kui ka kutsumata targutajate juures. Laulukunst juba oma hääleharimise osas nõuab mitmekesiste annete kõrval *pikki aastaid* püsivat, tarka tööd enne kui inimesel õigus tohiks olla selles küsimuses üldse kaasa kõnelema; rääkimata siis veel otsustavatest sammudest sel alal.

Võib olla, et meil seda küsimust sugugi kerge käega ei ole tahetud võtta, kuid siis vähemalt küll väga oskamatult. Tõepoolest: mis tagajärgi võib niisugune uute lauljate harimine anda, nagu seda meil „Estonias“ praktiseeriti?

Kutsutakse lauluõpetaja, kes peab häält säädma juba *esinevail* solistidel, juba *esineval* kooril. Niisugusest tööst ei tule välja suurt midagi. Kui siin päältnäha „edu“ tuleb, isegi õige silmanähtav „edu“, siis on see liivale ehitatud hoone ajutine kerkimine, mis õige pea lagunema hakkab, kuni viimaks enneaegselt täiesti kokku variseb.

Sest oma häält ei saa keegi tõeliselt harida, kui tal on mõnikümne minutit nädalas laulutund ja iga päev võib olla tundide pikkused proovid, isegi koori proovid ja ansambliid. See mis mõnekümne minuti jooksul üles ehitatakse, kistakse sääl kohe jälle maha.

Silmapietlik edu seisab selles, et kuigi raske ei ole lühikese ajaga häält „välja tuua“, teda tugevamaks, kõlavamaks teha. Kuid sarnane kiire hääle väljatoomine ei ole kooskõlas õige hingamistehnika arenemisega ja õige, forsseerimata, ülepingutamata häälepaelte tegevusega.

Süsteemaatiline, õige häälekool ei edene alguses mitte silmanähtavalt *jõu* poolest, vaid hääle kerguse ja paenduvuse muutused on esimesed tundemärgid õige häälekooli juures.

Noori inimesi viib aga eksiteele just see, et nad oma hääle jõudu äkki arenemas näevad, tunnevad sellest arusaadavalt rõõmu.

Nii ei tohiks me enam omale kasvatada uusi ooperilauljaid. Seda töötamisviisi nimetasingi valeks süsteemiks.

Seni end kunstile ohverdand Tallinna ooper üldse, tema näiteja muusikajuhatus, tema solistid, lühidalt kõik üheskoos on teind hiigla töö. Eriti mees ooperilauljad on pidand arenema kõige halvemates tingimistes. Tulevikul aga, juurekasvaval tulevikul peab olema teisi paremaid võimalusi.

Tulevased ooperilauljad peavad lavale ilmuma alles siis, kui nad oma hääle üle tehniliselt juba täiesti valitsevad, kui nad on häälekooli juba saand, mitte aga seda alles veel oma niigi raske töö kõrval omandada katsudes. Teatri muusikajuht on niigi mitmekeste võimetega ja haridusega muusikamees — tema käest ei tohi nõuda ometi veel eriteadmisi laulu asjus, eriti puht häälelises osas. Kõigis neis küsimustes peab olema lavale tulev kunstnik ise mitmekülselt haritud.

Seda haridust tuleb anda süstemaatilisel. Kui „Estonia“ seda tööd mitte konservatooriumi, muusikakoolide, eraõpetajate käest ei taha oodata, ja tahab ise omale uusi ooperilauljaid ettevalmistada, siis peaks tee ikkagi hoopis teistsugune olema kui seni. Enne oma mitu hääd aastat ainult hääle harimist ilma aktiivse laulmiseta laval; kui siis pääle vähemalt 5-aastase töö laulja oma hääle üle valitseb, siis alles lastakse noori inimesi lavale ise tegutsema. Et nad lauluõppimise kõrval peavad saama lava teadmisi ja lauljale-näitlejale muud tarvilikku haridust, siis paistab ju laulu õppimine lava juures ja lava läheduses väga soodne olevat. Kuid nii kaua, kui selle all laul ise ja hääle kannatavad, on ikkagi õigem, et lauljale hariduse peaksid andma muusika õppeasutused. Nii on terves maailmas ooperilauljad eraõpetuse teel esile tõusnud. Veel kord: enne laulu tehnika, valitsemine hääle üle, siis alles võib hakata tegutsema raskel ooperilaulja kutse alal! Meil aga on seni teatrid raha ja inimesi laulu õpetamise nimel asjata kulutand. *See süsteem oli vale!*

Raadiomuusika võistlus.

Genua saatejaama juhatus kuulutas välja võistluse noortele komponistidele saatejaama orkestrile soodsaimate muusikapalade saamiseks. Nõutakse, et orkestratsiooni ulatus ei oleks liiaks suur, ning et helitööd oleks kohased ettekandmiseks mikrofoni ees.

Uus orkestriinstrument.

Müncheni linna teatris on tarvitusele võetud uus muusikainstrument, nimetatakse „Vibraphon“. See koosneb ridastikku asetatud ning häälestatud terasvarpadest, mille all torus elektrijõul liikuv telg kisub heli endasse ning juhib torus edesi. Instrumendi haruldaselt mahe kõla leiab üldist kiitust.

Neegrimuusika propaganda.

Praegu esineb Viinis sääsete muusikakriitikute poolt tunnustust leidnud neegrilaulja *Paul Robeson*. Viini ajakirjanikele, kes teda on usutlend ta edespidiseist kavatsusist, on neeger vastand, et ta peab oma eluülesandeks neegrimuusika propageerimist. Robeson olla veendund neegrikunsti üha suurenevas mõjus tänapäeva kultuurrahvaste kunstile.

Uuemaja trio.

Ühes Stettini ajalehes ilmus kuulutus järgmise sisuga: „Otsin oma kohviku tarvis triod kahest isikust, kes kohe võiks teenistusse astuda. Vastused teatada ajalehe toimetusse.“ Kommentaarid muidugi on liigsed.

ENN VÖRK

CÉSAR FRANCK 1822.—1890.

César Franck, väljapaistev kunstnik, kes kogu muusikalist Prantsusmaad mõjutas, avaldas juba varajases nooruses hiilgavat muusika-andi. Sellest hoolimata ei leidnud tema looming ta eluajal väärilist hindamist ega tähelepanu. Alles pääle tema surma jõuti arusaamisele, missugune tähtis anne temas peitus ja siis kujunesid tema helitööd mõõduandvaks raudvaraks noor-prantsuse muusikalises voolus.

César Franck sündis Lüttichis 10. XII 1822. Muusikalist õpetust sai alul kodulinna, hiljem Pariisi konservatooriumis, kus ta klaveri- ja oreliklassi lõpetades esimesed auhinnad sai. Kaks aastat Lüttichis muusikaõppejõuna tegutsedes, asus hiljem Pariisi organisti ja õpetaja kohale. 1872. a. pääle oreliprofessor Pariisi konservatooriumis. Suri Pariisis kõrges vanaduses 9. XI 1890. a.

Helitöö, mis C. Franck'i nimele rahvusvahelise kuulsuse tõi, on oratoorium „Õndsus“ („Les Béatitudes“), mis omab mitte ainult selge ja kõlarikka säade, vaid on ka täis geniaalset värskust. „Õndsusele“ järgneb hulk teisi tähtsaid kooritöid, oratooriumid „Ruth“, „Redemption“ ja „Rebekka“; Messe (op. 12) ja muud. Sümfoonilistest töedest väärib tähelepanu eriti D-dur sümfoonია oma haarava ja harmooniliselt julge muusikaga. Oopereid on tal kaks: „Hulda“ ja „Ghiselle“. Teedrajavalt mõjus ta ka kammermuusika komponistina (keelpillide kvartett, 3 klaveri trio, klaveri kvintett), erilise värskuse omab ta viiuli sonaat ning oreliteostest võiks nimetada „Pièce héroïque“, mis on kujunenud paljumängitavaks palaks. Igal tähtsamal muusika-alal on tal helitöid. Viiks liig kaugele kõike nimetada. Nende ridade ülesanne on peatuda vaid oratooriumi „Õndsus“ juures, mis on loodud a. 1880.

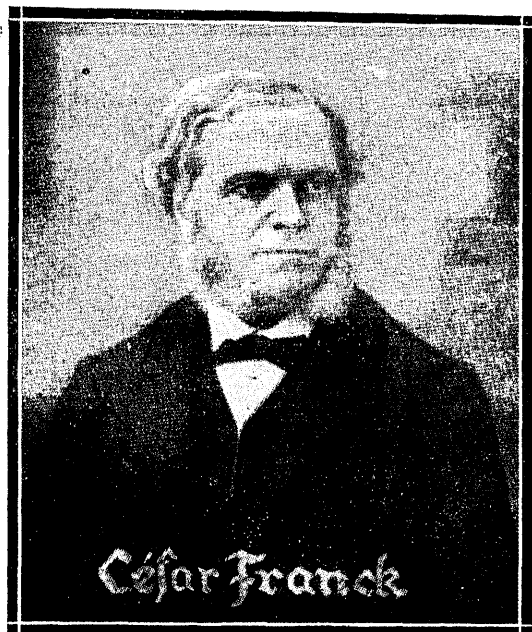
Oratoorium „Õndsus“.

Ettekande puhul Tallinna Jaani kirikus 30. III 30.

Teksti sisu aluseks on Kristuse mäejutluse õndsakskiitmised. Teos koosneb proloogist ja kaheksast osast. Tegelasteks on: Kristus, Saatan, maised ja taevased koorid, Ingel ja Mater dolorosa. Proloog toob juba alul oratooriumi päämotiivi esile: (Näide 1). Seda motiivi võiks nimetada Kristuse motiiviks, sest ta kõlab suuremalt jaolt kõigis Kristuse lausetes, isegi häääl, kus Kristus ei esine, ilmub see viis tema isiku, vaimu juhtmotiivina. Ta kõlab proloogis kõige kaunimalt orkestri teises lauses, kus jutustaja kõneleb üldisest viletsusest ja lootusetusest maailmas. Enne kui jutustaja tähelepanu juhib „hõbeselgele häälele“, mis ülalt kostis, kuuleme orkestri saates jällegi Kristuse motiivi, kuid keskmistes hääältes. Selle õrna osa juhtimisele asuvad esimesed viiulid vastumotiiviga, mis areneb proloogi lõpul rahulikkudeks akordideks. Terve oratooriumi kestvusel on orkestril juhtiv ülesanne vastavat meeleolu peegeldada

nagu seda nõuab moodne käsitus, kuid sääljuures on ka laulu osa ikka tähtis ja väljendusriikas. Kui solist ainult jutustab, laseb C. Franck teda samas toonis deklameerida. Näit. kohas, kus kõne on taevakoori ilmunisest, väljendavad seisukorra imelist iseloomu kõrged puhkpillide helid ja ootamata akordide vahetused.

Oratooriumi *esimene* jagu koosneb kahest maapäälsest koorist, Kristuse häälest ja taevasest koorist. Mõlemad maapäälse koorid on Kristuse häälele ja taevasele koorile täielikus vastolus. Üks neist (meeskoor) ülistab kulda, rikkust ja naudingut, teine (segakoor) rahuldamatu maise vara ja rõõmu ning igatseb paremat õnne. Taevane koor aga ühes Kristusega rahustab neid.

Väga omapärane on esimeses jaos rikkuse esitajate käsitamine. C. Franck annab neile pääviisina järgmised taktid: (Näide 2). Sää! kõlab ülemeelikus, ka teatav ülbus ja toorus. Kui vabalt sisse astuv septiim (+) annab laulule siiski selgeltunduva halva südametunnistuse ja sisemise rahutuse mulje. Veel selgemalt väljendub see iseloom sõnadel: „sest ainult nauding on meie õnn“ (Näide 3). Et helilooja nii toimis, olenes tema iseloomust, kalduvusest eleegiasse, melankoolsusse ja raskemeelsusse. Kurjust jultunult ettetuua, pahet ülistada, oli tal raske, peaaegu võimatu.

Teise koori (segakoori) iseloomustav pääteem ja sellest arenev muusika osutub kaunimaks osaks oratooriumis. Siin näitab C. Franck meisterlikkust, kuidas ta eleegias kurba iseloomu meeldivalt esile toob. See teem näitab ühtlasi ka helilooja suurt annet, sest ta on, igapähele kergesti märgatavalt esimese koori rikaste teemist ümbersäätud. Muutund on vaid tempo ja rütm. Seda alustab sopran lauldes: (Näide 4) „Aga rõomudes koguneb igatsus hinge“. Neidsamu sõnu kordab alto teisel viisil (Näide 5). Viis kasvab lõpul suureks igatsuseks: „Oh õnn, oh õnn, kus asub ta?“ (Näide 6). Ta läbiviimist iseloomustab rikkuse esitajate $\frac{4}{4}$ takt ja õnneigatsejate $\frac{6}{8}$ takt, mis vahelduvad lühidate osade kaupa. Nii lihtne, kui see jagu on, jätab ta kuulajaile sügava mulje. Iseloomude eraldavus on eriti huvitav. Viimasel korral kõnelevad mõlemad parteid laiemalt ja võimsamalt, mida orkester julgelt lõpetab, andes

iseseisva vahelausega meeskoorile jälle esinemisõiguse, allakriipsutades kulla ja naudingu iha. Järgneb proloogi tuttavad motiivid valmistades teed Kristuse häälele (Näide 7), kelle rahustavat meeleolu jälgendab taevane koor, lauldes: „Õnnelik on see inimene, kelle püha halastuse pärast avaneb taevariik“.

Oratooriumi teise jao oluseks on Kristuse sõnad: „Õndsad on need vagusad, sest nende on maapäalne riik“, koosneb maapäälisest ja taevasest koorist. Rahvas kaebab inimsaatus kindlusetust ja kui kaeb hakkab muutuma kirglikeks, astub talle taevakoos manitsusega vastu: „Sest alandage endid oma südames...“ Taevakoorile järgneb Kristuse hääl.

Helilooja andis kaebe enne mänguriistadele, mis iseseisvat lauset läbipõimivad (Näide 8). Üksikud selle vastu küsivad: (Näide 9) „Kas te' lootusekiirt ei näe?“ Teised jälle väljendavad leinatoomi C. Franck'i väga armastatud akordidel, mis tuletavad meele R. Wagner'i „Tristani“. Koor viib sama ülesande läbi kolmejaoliselt osas. Esimesel osal on aluseks suurepäraliselt deklameeritud teem: (Näide 10) „Maa pääl on pime ja kaugel taevas“, viiulite tremolo saatel. Alles siis, kui tenor ja teised hääled sedasama kõnelevad ja sellest fuuga areneb, märgatakse, et see kõik on muusika meeleurikkas väljenduses. Bassi teistkordsel teemi sisseastumisel läheb väljendus, milles teised hääled kaebavad, et „ükski kiir ei sära“, eriti valjuks ja kirglikeks. Sääal aga lõpetab helilooja selle osa vägivaldselt ja lisab teise, keskmise osana mõned taktid resignatsiooni lihtsaimas, rahvapärases toonis. See lühike osa: „Valjudes tuultes kiigub me' meel“ on rahulik osa terves jaos. Järgneb kolmanda osana esimese osa muusika; alul orkestri eelmäng lühendatud ja elavamate kontrapunktiliste motiividega, siis koor, ärevalt väljendades: „kuid asjata me süda võitleb“. Vaevalt algab üks hääl, juba järgnevad talle teised: üks kaanonisarnaselt korrates, teine teksti elavamale motiivile säades. Kaeb kasvab kiirelt tormiliseks, tungib ikka kõrgemale üles, igas järgus dissonansiga lõppedes, vähendatud septakordides edesi sammudes. Ootamatult kõlab taevakoos: „Vaene inimene“ — kõik meeleolu muutes! Helid voolavad õrnas harmoonias, sügavas rahu. Nad otsekuu ulatavad üksteisele kae: (Näide 11). See on teise osa päateem, mis oma põhiiseloому ilu ja värviküllusega köidab kuulajaid kord lootusriikka, kord alandliku väljendusega.

Kolmandal jaol on aluseks: „Õndsad need, kes kurvad“. Neid Kristuse sõnu on helilooja dramaatilisel elustand. Näitab leinajaid inimkoguna, kellelt surm armsamaid riisund.

Muusikaliselt võiks kolmas jagu oratooriumi haripunkt olla. Tal on suurst ja ühtlust rohkem kui teistes jagudes nimelt seeläbi, et tas algusest lõpuni valitseb üks teem, mis vormi ja meeleolule ülevaadet annab. Jagu algab kohe teemiga: „Halastamatu valu“ (Näide 12), lõpeb: (Näide 13). Selle teemi meeleolu väljendub meloodilistes käikudes ja harmoonilise modulatsiooni elavuses; veel enam meeleolu vastoludes, mis selles lühikeses lauses peitub, näiteks valukarjatus: (vt. takt 5 ja 6, näide 12) ja rahu manitsus: (7 ja 8 takt, näide 12). Huvitav on sel teemil orkestri värv, saatemotiives ja rütmis. Tumedad sügavad kõlad mänguriistadel on otsekuu oigamine, ühes ühtlase sammumisega kolmveerand taktis, mis tahtmata tuletab meele leinamarssi. Väga liigutav on ka osa: „sa purustad kõigi südamed“. Suurima südamevalu momendil toovad puhkpillid õrnu akorde ja tšelloid Kristuse motiivi esile, nüüd aga sünkoopidest vabastatud: (Näide 14), millele järgneb Kristuse hääl: „Õndsad need, kes kurvad — nad leiavad troosti.“

Neljas jagu: „Õndsad need, kel nälj ja janu on õiguse järele“ — on tervelt koondatud ühele palvetajale, kes oma kurvastust inimkurjuse, igatsust ideaalile, pühaduse, õiguse ja tõe järele väljendab väga tungivalt ja lõpuks sedavõrt liigutavalt, et Kristuse hääl ta pääle, halastab.

Peaasjalikult on see jagu orkestrile loodud, isegi sääal, kus solist (tenor) tegutseb, on orkestril juhtiv osa.

67 takti pikkune eelmäng jaguneb kahte ossa. Esimene sarnaneb motiivis ja iseloomus eelmisele jaole, valu ja kõike inimekonna viletsust kaevates. Päateemi: (Näide 15) mängivad raskel toonil puhkpillid; viiulid toovad iseseisvaid kontrapunkte lisaks, mis valulist muljet veel suurendavad. Teise osa teem: (Näide 16) oma rahuliku, laia päateemiga on nagu lootuse esitaja. Ta juhib

teed taevasse, mis areneb halastaja Kristuse hääleks. Tenorisoolo ilusam jagu algab sõnadega: „Sind palume“. C. Franck andis siin orkestri teise teemi motiivest vägeva ja haarava kjuju.

Vüies jagu, mille mottoks: „Õndsad on armulised“, kirjeldab kooristseenis, kuidas meeleheitele aetud väeti inimene alalise ülekohtu läbi kavatseb kättemaksu, kuidas allahoidetud orjad türrannide vastu mässu tõstavad. Kristuse hääl julgustab: „Minu päralt on kättemaks“. Taevaliste koor ja halastuse ingel näitavad, et parem on halastada ja andeks anda.

(1.) *Moderato* (2.) *Allegro molto*

(3.) (4.) *Quasi Andante*

(5.) (6.)

(7.) *Moderato* *alce* (8.) *Moderato* (9.)

(10.) (11.) *Andante*

(12.) *Non troppo lento cresc.* (13.)

(14.) *Non troppo lento* (15.) *Non troppo lento*

(16.) (17.) *Lento non troppo* (18.) *all: non troppo.*

(19.) (20.) (21.) *Poco Allargato*

(22.) *all: molto* (23.) *Piu all:*

(24.) *Koor:* (25.) *Allegro.*

Selle jao muusika koosneb kolmest osast: tenorisoolo, rahvas (koor) ja lõpuks taevaliste koor, mida alustab Kristuse hääl ja katkestab ingel.

Esimene osa tenorisoolo on kõige lühem, ja sarnaneb oratooriumi proloogile. Orkestris kõlab saatena Kristuse motiiv, kuid vastupidises käigus: (Näide 17). Kooril on kaks osa. Esimeses kirjeldab, kuidas rõhutud hingedes lein ja valu vihaks muutub. Helilooja väljendab siin kiirelt ja tasa libisevaid

käike: (Näide 18) ja rütmi, erutatud südamelööke ja värintat kujutades (Näide 19). Koori motiivides on tähtsam kromaatiline hüüd: (Näide 20) fanatismi väljendusena, mis eesmärgi otsib. Teine osa esitab täielise, meeletu viha seisukorda, millesse mässajad on sattunud ja mis hingetut ruttamist väljendab. Koorile järgnevas orkestri järeilmängus on kuulda sügavamad helid, Kristuse häälele teed valmistades. Taevakoor, mis Kristuse sõnadele järgneb, on Kristuse motiivile loodud ja ta oma õrnusega jätab tõeliselt mulje, et „oh õnnelikud need, kel halastust on südames“. Ingli hüüdele, kõik viha ja vaen jätta ja endid alandada palves, järgneb taevaliste koor eelmise väljenduse kordamisena.

Kuues jagu — „Õndsad need, kes puhtad südames“ on kirjutatud kahele naiskoorile. Need viisid on kõige ilusamad, mida C. Franck juutidele ja paganaile annud. Neist kõlab armastusväärne lapselikkus ja jätvavad mulje nagu oleks helilooja neid kujusid kujutand piiblis kirjeldatud vooruste esitajatena.

Seitsmendal jaos — „Õndsad on rahunõudjad“ esineb Saatana. Ta kutsub abilistena türannid ja valepreestrid, kes rahvast ässitavad kättemaksu, viha ja sõjaga. Ka siin mõjub Kristuse hääle ärevuse tasandamiseks, et metsikut karja vaigistada.

Muusika algab eelmänguga: (Näide 21). On õilsam ja mõjuvam osa partituuris; vaevalt peab keegi seda Saatana juhtmotiiviks. C. Franck võtab põrguvürsti eestkätt just langend inglina, täis kurbust ja kahetsust. Alles teises osas väljendab ta helides purustatud ja kurja hinge. Saatana deemonlik võim kõlab sõnadel: „Ma see, keda otsite...“ Saatana kaaslaste koorid on loodud rütmilises tõusus. Esimene grupp, koosnev türannidest ja preestritest, esineb teemil: (Näide 22), teine, segakoor: „Me lükkame ümber kõik säädused“ (Näide 23) — kolmandas ühineb Saatana kõikidega metsiku vaheldava vastulauluga: „Kättemaks vihaga, kättemaks sõjaga!“ (Näide 24). Pääle seda kui Kristuse hääle neid vaigistand on, kõlab rahuarmastajate koor rahulikkudes akordides: „Tundmata külvatud seeme ei kaota midagi“, mis saatanlikust katta püüab.

Kaheksanda jao mottoks on: „Õndsad need, keda õiguse pärast tagakiusatakse“.

Muusika näitab Saatana hinge võitlust hää ja halva vahel. Uus sõjakas motiiv: (Näide 25) vastolus eelmise Saatana motiiviga otsustab lõpuks Kristusele vastu hakata, järgnevad mõned väiksed instrumentaalsed käigud, ühed kaebades, teised vihast turtsudes. Alles siis, kui rahvas Saatana selja pöörab ja Kristusele järgneb, kes neile õnnistust annab, langeb Saatana võim. Saatana võimu aitab murda ka Päästja ema (mezzo-sopran), kes oma Poja inimkonna õnnistuse ohvriks annab. Oratooriumi lõpetab taevane koor lauldes: „Hosanna! Rahu maa pääl! Nüüd kiitkem teda igavest!“ mis algab õrnade akordidega ja lõpeb vägevate hüüetega: „Hosanna!“

Lõpukooris kuuleme orkestris jällegi Kristuse motiive, mis meil tuttavad juba proloogist. Julged modulatsioonid „Hosanna“ hüüetele ja kiituse väljendustele on esialgu küll vähe võõrad me kõrvale, kes meie harjund oleme klassilisi oratooriumeid kuulama, kus lõpuakordid eriti lihtsad, kuid üldmuljet see ei riku. Muusika terves oratooriumis on niivõrt rikas meeleoludest, et ühekordsest kuulamisest selge ülevaate saamiseks ei jätku. Ei ole ime, et nimetatud oratoorium C. Franck'ile tõi rahvusvahelise kuulsuse.

RIHO PÄTS

LAHKARVAMISI „BORIS GODUNOVIST“ JA TEMA AUTORIST

Kuulsa vene helilooja M. Mussorgski ajaloolise ooperi „Boris Godunovi“ lavastamisega on „Estoonia“ ooper tubli sammu edesi astund, arvestades veel sellega, et too ooper isegi Lääne-Euroopa ooperilaval võrdlemisi hilja kindla koha võitis.

Mingi uudisteose lavastamisel on tavaliselt kombeks tolle looja eluloolisi andmeid ning teose saamislugu kommenteerida. Loomulikult on ka kõnesoleva ooperi puhul seda tehtud. Seejuures on kasutatud enamasti Mussorgski sõprade — tuntud vene muusikakriitiku V. Stasov'i ja kuulsa helimeistri N. Rimski-Korsakov'i andmeid. Esimene kuulub M. vaimustatud pooldajate hulka, kuna teine oli *erisugusel arvamisel* kui M. isikust nii ka tema loomingust.

Eelnimetatud ooperit on teatavasti kõikjal Rimski-Korsakovi ümbertöötuses mängitud. Nii ka meil. Ent viimaseil aastail tuntakse Lääne-Euroopas tõsiselt huvi teose *originaalile*. On tekkind tuntud muusikateadlastelt huvitavaid artikleid ja uurimusi Mussorgski isiku, tema loominguga ja eriti „Boris Godunovi“ üle.

Nagu teada, töötas Mussorgski Peterburgi Maria teatri direktsiooni nõudmisel need uemad selgitused meiegi teatripublikule teatavat huvi pakkuda.

Nagu teada, töötas Mussorgski Peterburgi Maria teatri direktori nõudmisel „Boris Godunovi“ *kõige esimese redaktsiooni* põhjalikult ümber. Ooper tuli esilavastusele 24. jaan. 1874. a. Edu oli suur. Noorem põlv oli vaimustatud. Tänavail kuuldi korduvalt nooremaid inimesi tolle ooperi koorisid laulvat. Arvustus ja akadeemilised muusika-ringkonnad aga suhtusid mõnitavalt. Räägiti ja kirjutati Mussorgski kirjaoskamatusest, maitsetusest, traditsioonide lõhkumisest jne. Isegi M. sõber Rimski-Korsakov leidis ooperi meloodilised fraasid liig ebapraktilistena, katkendilistena, laulule mittesobivaina, harmoonia ja modulatsiooni kareda, ja instrumentatsiooni ning üldise tehnilise käsitluse — nõrga olevat. Hiljem jäi ooper mängukavast teadmata põhjustel ära. Originaal-partituur läks muidugi keiserliku teatri raamatukokku, kuna klaveri väljaanne ilmus trüki V. Bessel'i juures a. 1875.*) 20 aastat pääle Mussorgski surma (millise aja

*) K. v. Wolfurt'i andmetel pole huvituseta märkida traagi-koomilist juhus, milline sai õieti esimeseks puht muusikalise huvi tekitajaks Mussorgski loominguale välismaal: Umbes ülaltähendatud ajal tegi C. Saint-Saëns reisu Venemaale, kust Pariisi kaasa tõi ühe „Boris'i“ originaal-redaktsiooni, kuid mitte huvi pärast selle muusikale, vaid *kurioosumina* tolle „poolhullu“, „groteski deklamaatori“ iseloomustamiseks. Ent seejuures ta ei aimandki, et just tema toodud „Boris“ hiljem tõuke andis M. populariseerimisele Prantsusmaal. Esimesena

jooksul ooper oli täielikult unustushõlmas) ilmus Rimski-Korsakov'ilt, kes tahtis oma sõbra teost päästa, „Boris Godunovi“ uus redaktsioon Rimski poolt põhjalikult ümbertöötatud. See viimane redaktsioon on jäänd püsima ja nii märgitakse teda veel praegugi.

Nüüd tolle paranduse puhul on Rimski-Korsakov'i aadressil ränku etteheiteid tehtud. Rängemaid kui kunagi varem. Süüdistatakse Rimski't Mussorgski geniaalse teose *moonutamises*. On tõstetud küsimusi, kas R. ei ole oma kroonikas „Летопись моей музыкальной жизни“ koguni M. eluloolisi andmeidki samuti võlt-sind; ning arvatud isegi tõendusis selleks leidvat.

Need küsimused said jälle aktuaalseiks Kussevitzky juhatusel mõningad aastad tagasi Pariisi „Suures Ooperis“ uuesti lavastatud „Borisi“ etendusega. Hakati huvi tundma ooperi originaalile. Kuid selle uurimisel oli suurimaks raskuseks originaal-partituuri puudumine, mille järele oleks võind kindlat seisukohta võtta teose puuduste kohta *sarnaselt*, nagu seda R. kommenteerind. Muidu on eelnimetatud puuduste kohta tehtud mõlemate klaveriväljaannete võrdlusi ja leitud, et see, mida R. teind, pole mingi parandus, vaid jäme ooperi moonutamine. Nii näit. arvab tuntud muusikakriitik *Egon Wellesz*, et igaüks, kannel oleks võimalus mõlemaid redaktsioone võrrelda (originaal-klaveriväljaannet on säilund vaid mõned eks.), saaks kahtlemata originaali pooldajaks.

Seejuures on aga takistuseks Rimski-Korsakov'i suur autoriteet ja need väljamõeldused Mussorgski puuduliku tehnika kohta, mida isegi R. ei ole häbenend levitada. Terves reas väljavõtteis *) näidatakse, kuidas R. on moonutand ülihuvitavaid *originaal-rütme* (mis ühenduses tekstiga M. loomingus olulisema tähtsusega), kuidas R. kohkudes M. julgeist harmoonilistest võtteist „silumisi“ teind, mis teosele kahjuks tulnud, kuidas R. üldse M. stiili rikkund, — seda stiili, mida tunneme M. lauludest. Tema lõpparvamus: too ei olnud sõbra käsi, kes pieteetlikult oleks suhtund oma sõbra geniaalsele teosele, et seda maailmale alalhoida, vaid ühe akadeemiku töö, kes enesearmastuseta ei saand mööduda „nõrgemale“ õlale koputamast ja näitamast, kuidas tegema *peab*.

Siin pole huvituseta mõlema sõbra vahekorraga tutvuda, mida selgitab *Robert Gode* oma uurimustes **) Ludmilla Schestakova (Glinka õe) kirjjade põhjal, mis ülesotsitud ja tolle aja intriige mitmeti valgustavad.

Sageli kohtasid L. Schestakova juures Mussorgski ja Rimski-Korsakov. Sääil oli R. harjumuseks oma viimaseid töid ettemängida, mil puhul M. oma arvamist avaldas. Seejuures ärritus R. ja läks eemale, kuna M. rahulikult kla-

tundis huvi tolle töö vastu *Jules de Brayer*, kes Saint-Saëns'i toodud „Borisi“ eksemplari lihtsalt üle löi ja toda Pariisis propageerima hakkas. Alguses küll asjatult. Hiljem aga haaras too geniaalne teos *Robert Gode't* ja lõpuks ka *C. Debussy't*. Aastal 1901 avaldas Debussy artikli, milles ta M. kunsti, kui ainulaadset, väga kõrgele astmele sääb. Ligikaudu samal ajal osutus M. propageerimisele suuri teeneid lauljanna M. Olenina d'Alheim, kes andis Prantsusmaal ja Belgias üle kuuekümne lauluõhtu M. töist, mille järele terve muusikalise Pariisi huvi M. heliloomingule aina kasvas ja lõpuks ka „Borisi“ — „Suure Ooperi“ mängukavva võtmist nõudis.

*) Musik des Anbruch 1925/III Egon Wellesz „Die Originalfassung des Boris Godunov“.

**) Artiklid m.-ajakirjas „The Chesterian“ 1922: „The death of Mussorgsky“, „The true and the false Boris“ — R. Gode, siis „Some unknown Mussorgsky letters“ — A. J. Swan.

veri juure istus ja mängima hakkas. Rahunedes tuli R. ligemale, kuulas ära M. märkused ja aktsepteeris neid paljuil juhtumeil. Siin on loomulik, et akadeemilist Rimski't ärritas Mussorgski, kui „isehakand helilooja“, vaimline üleolu.

R. Gode on oma ülesannet võtnud suure tõsidusega: on välja otsind iga-sugu materjalid, mis ühenduses M. nimega ja tema tegevusega. Nii toovad selgust Mussorgski iseloomu kohta kõige päält M. ja Schestakova kirjad nende mõlemate sõbra W. Stasov'ile. Üks viimaseist lausub: „Minu esimesest kokku-puutumisest Mussorgski'ga (1866, ta oli siis 27. a.) olin ma vaimustatud tema delikaatsusest ja armastusväärseist maneeridest. Ta oli hästikasvatatud ja takti-line. Tunnen teda nüüd 15 a. ja selle aja jooksul pole veel ialgi näind, et ta end oleks unustand, kannatuse kaotand ehk kellelegi halva sõna öelnud.“

Kuulus vene laulja D. Leonova, kellega Mussorgski klaveril saatjana suure kontsertringreisi Lõuna-Venemaal kaasa tegi, kirjutab oma mälestustes Mus-sorgski'st kui isikust samuti väga kiitvalt, leides teda ideaalse olevat.

Ka Stasov'il, kes M-ga mitte vähe kokku ei puutunud, ei ole märke, mis näitaksid viimase iseloomu halvast küljest.

Seda teeb küll Rimski-Korsakov ja mõned tema mõttekaaslased. Ent mida kaugemale sammub Mussorgski toda omapärast muusikalist teed mööda, seda võõramaks ta jääb Rimski'le, kes üldse pääle „Borisi“ lavastamist M. iseloomus suuri muudatusi hakkab leidma: tema uhkuse, enesearmastuse ja auahnuse tugevat kasvamist ning väljendusviisi tumenemist. Rimski järele kuulub tollele ajale ka Mussorgski restoraanides istumiste algus oma uute sõpradega varase hommiktunnini. Lõunastades aga oma endiste tuttavatega olla ta harilikult viinast keeldund.

„Mis oli Mussorgski kõlblise ja vaimlise languse põhjuseks?“ küsib R. oma kroonikas.

Ning leiab vastuse, et „tugeval määral mõjusid esiteks „Borisi“ edu, mille tagajärjel autori uhkus ja auahnus kasvasid, siis ebaõnnestused: ooperi lühendamine ning hiljem teadmata põhjustel mängukavast väljajätmine.“ Pääle selle olla halvavalt mõjund ka muusikakriitiku V. Stasov'i vaimustav suhtumine M. loomingule, samuti ka temast küll alamal seisvate, kuid ta pudelisõprade hulka kuuluvate tutvusringkondade austus, mis tema iseteadvust liigselt tõstnud. Näitena on toodud, et isegi kõrtsimees, kelle sagedaseks külastajaks M. oli, peaaegu peast teadnud „Borisi“ ja „Havanšinat“. (?) Rimski'ga olla ta küll sõbralikku vahe-korda alal hoidnud, kuid ta pääle siiski mingi kahtlusega vaadand.

Olgu kuidas on, kuid need ilmsed intriigid ühelt poolt ja vilets elu teisalt ei saand Mussorgski tervisele hävitavalt mõjumata jääda. Ning südame ja selg-roo halvatus (ametlik tolleaja arstide diagnoos) oli see, mis geniaalse reformaa-tori peaaegu mahajäetuna ühes Peterburgi haiglas enneaegsele surmale suigutas.

Rimski teadete järele oli Mussorgski haiglasse paigutamise põhjuseks „Delirium tremens“ (vaata Rimski elukroonikat). Et lahkarmamisi kõr-valdada, siis on R. Gode Pariisi eriteadlase dr. E. Rist'i poole pöördund, kes temale antud materjalide järele M. haiguse käigu üle oma kirjas — 19. 8. 1922 — kategooriliselt eitab võimalust „Delirium tremensi“ kohta.

Nüüd jääb küsitavaks, millest siis tõelikult tekkind sarnased lahkarmamised?

Kuna andmed kummagilt poolt näivad otsekohestena, igatahes mitte võltsi-tuna, siis tuleb siin meie arvates vaid mõningate liialdustega arvestada, mida põhjustand Mussorgski näiliselt omapärane iseloom, samuti ka tema muusikaline

väljendusviis, mis sisaldas tolle ajale arusaamatuid *barbaarsuse algidusid*, millised mõninga aastakümne jooksul, iseäranis viimasel ajal koguni iselaadse muusikaajaloolise lehekülje avand (Stravinski, Bartók).

Kuigi Mussorgski'l oli puudusi tehnikas ja orkestri käsitluses, ei saa ometi eitada tema selgeid kavatsusi.

Peab ühinema siiski kaugelenägeva V. Stasov'iga, kes lausub: „Need puudused (tehnilised) olid muidugi takistuseks, et M. astme võrra kõrgemale ei saand asuda sellest, mis ta on olnud oma sajandile, kuid see kõik on veel väga kaugel tollest „võimetusest“, millesse meeleldi soovisid matta Mussorgski't tema vaenlased ja vastased. Millalgi ei ole saand ortograafilised vead ja eksimused tumestada toda suurt vaimu, mis asus nii tõsise poeedi ja kunstniku hinges nagu oli Mussorgski. Igasugu teise autori teose parandused oleks viisakusetu ja täiesti lubamatu akt. Ei ole kirjanduses ega kunstis sarnast autorit, kelle juures ei leitaks põhjuseid parandusteks.

Paljud tahaks vast Beethoven'i IX sümfoonia finaali parandada, ehk kui palju võiks parandada maalikunstis, seda enam veel muusikas. Sarnased parandused ei ole aga millalgi tagajärgi annud. Autor jäägu selleks, kelleks ta tõelikult oli. Küllap ta ise vastutab oma eksimuste eest.“

Ent kui öeldakse, et geenius on seda suurem, mida kaugemaleulatavam on ta mõju, siis Mussorgski mõju kaasaegsele muusikale on vastuvaidlematu. See põhjustabki tema tööde *originaali* ootamist. Agaralt on töötamas asjast huvitatud. Ja see ei lase end vist kaua oodata.

Uudis meeskooridele

Verner Nerep

Kolm laulu meeskoorile

SISU:

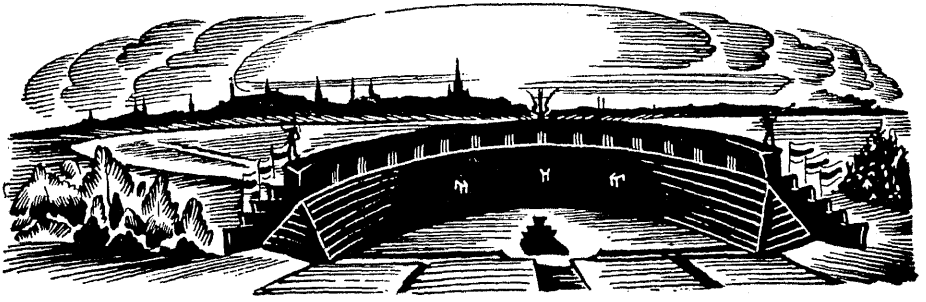
1. MEHED
2. ELU TULI
3. TORMI LAUL

HIND:

E. L. L. lükmeile 30 s.
Teistele 35 „
Kui ostetakse korraga vähemalt 10 eksempl., siis à 25 s.

Pääladu Lauljate Liidu büroos, Tallinnas. Müügil pääle selle suuremates muusikaärides ja raamatukauplustes.

Kirjateel tellimistega pöörata Lauljate Liidu büroo poole.

REINHOLD SAVING

LAULUPÄEVADE KORRALDAMISEST

Laulupäevade korraldamine on meil viimasel ajal väga moeks saand. Kui neli-viis aastat tagasi laulupäevi suve jooksul oli 15—20, on neid kahel viimasel aastal peetud juba üle 30. Sellane rohke laulupidustuste korraldamine päikserohkeil suvepäevadel on kõigiti tervitatav. See paneb laulu- ja pasunakooreid alaliselt tegevusse, kuna muidu hulk koore üldlaulupidude vaheajal hoopis laguneksid. Laulupäevadel kahtlemata on tähtis osa meie koorilaulu-muusika propageerimisel rahva keskel.

Kuid laulupäevade arvu kiire kasvuga nende muusikaline tase on näidand kord-korralist langust, rääkimata teistest vähemaist puudustist, mis sellaste omakohalt suurejooneliste pidustuste organiseerimisel väheste jõudude ja väheste kogemustega paratamatult esile kergivad. Peamiseks puuduseks selle juures on see, et laulupäevi organiseeritakse kindla kavata ning nende organiseerijaiks sageli on organisatsioonid, kel muidu laulu-muusikaga ei ole vähematki tege-mist. Laulupäevade ülesandeks kipub kujunema *raha hankimine*, kas raamatukogu hääks, mälestussamba püstitamiseks, mõne üldvajaliku hoone või ühingu võlgade kustutamiseks ja paljudeks teistekski endast küll häädeks ja vajalikeks otstarbeiks. Ei saa ega tohigi eitada nende otstarvete tähtsust, kuid milgil tingimusel ei saa leppida, et laulupäevade sissetulek läheb otstarvete rahuldami-seks, millel laulu-muusikaga kas pole vähematki ühist, või kui on, siis võib leida vaid kaudset, tihti teisejärgu tähtsusega sidet.

Mõelge, laulu ja laulukoore pannakse teenima laulu seisukohalt kõrvalisi ülesandeid, samal ajal aga laulumuusika organisatsioonid kiratsevad majandus-likes raskusis, ei suuda osta noote, ei suudeta osta kooriharjutusiks vajalikku mänguriista, ei suudeta muretseda pasunakoorele pille, ei suudeta tasuda isegi laulu- või mängukoore instruktori sõidukulusid, kui need on saadaval ka kõigi muude lisakuludeta. Ning kui majanduslik olukord läheb liig kitsaks, siis pöördutakse Riigi, Kultuurkapitali või Lauljate Liidu juhatuse poole, andku need toetust.

Sellane olukord ei ole normaalne. *Laulupäevade peamiseks ülesandeks peab olema laulu-muusika arendamine ja propageerimine ning laulupäevade sissetulekud tuleb kasutada ainult, või äärmisel juhul peaaesjalikult, laulu-muusika arengu soodustamiseks majanduslikust küljest.* Kui laulu-muusika organisat-sioonid on alalises rahapuuduses, kui hädavajalikud ülesanded laulu-muusika

alal seetõttu seisavad teostamata, siis on hoolimatus meie laulu vastu, kui selle vaevu teenitud summad juhitakse teisale.

Meie lauljaskond on seni olnud küllalt organiseerimatu, et oleks jõudnud sellel alal maksta panna kindlaid põhimõtteid ja kava. Lauljate Liidu kui lauljaskonna keskkoonidise eluiga pole veel ulatund kümnegi aastani, kõik on olnud alles organiseerimise ja kujundamise seisukorras. Viimased aastad on aga olnud küllalt elevus- ja jõurohked, et Lauljate Liit võiks ning ka saaks siin end kindlalt maksta panna. Peaaegu kõik alaliselt tegutsevad laulu-muusika organisatsioonid on koondunud Lauljate Liidu ümber. Liidu liikmeiks on ka need organisatsioonid, kes korraldavad laulupäevi, mahaarvatud üksikud, kes laulupäevade korraldamisele asuvad ainult rahasaamise eesmärgiga, ilma et laulupäeva korraldavad organisatsioon ise laulu-muusika alal tegev olekski.

Sellased organisatsioonid tuleb laulupäevade korraldamiselt kindlalt kõrvale tõrjuda. *Laulupäevi tohivad korraldada organisatsioonid, kes laulu alal ka püsivalt tegutsevad ja kes on Lauljate Liidu liikmed, ja laulupäevade organiseerimisse tuleb tuua enam kavakindlust.*

Laulupäev on laulu pidustus, laulu demonstreerimine. Laulupäeva kontserdid peavad peegeldama lähema ümbruskonna laulu- ja pasunakooride võimete kord-korralist arengut, peavad aga peegeldama ka meie laulu arengut üldse. Seepärast laulupäeva muusikalise kava koostamisel tuleb pidada silmas, et laulupäevad ei kujuneks alaliseks paigaltammumiseks, alati vana kordamiseks. Muusikaliselt peab laulupäeva kava pakkuma ka midagi uut. Küsimus seisab vaid selles, kui palju seda uut peab olema, ja siis juba on mõõduandvad laulupäevast osavõtivate kooride võimed. Kõige loomulikum ja otstarbekohasem tee oleks siin Lauljate Liidu kui laulu-muusikaorganisatsioonide keskkoha kontrolli nõue. Lauljate Liidu põhikirja järgi on Liidule sellane kontrolliv võim esialgu antud maakonna laulupidude üle. Kuigi maakonna laulupidude muusikaline tase pole olnud alati vastav Liidu seisukohtadele, kuigi kohalikud organisatsioonid on kavade koostamisel püüdnud minna mööda Liidu juhutusest ja nõukogust, siiski viimasel ajal on kontakt muutunud palju tihedamaks ning vastavalt sellele maakonna laulupidude muusikalised kavad on hakand osutama edu tunnuseid. Kontakti tugevamaks muutumisele aitab tunduvalt kaasa Liidu maakondliste osakondade asutamine, kes kohalikele organisatsioonidele on palju lähemal ja kes nii nende tegevust saavad ka rohkem ühtlustada.

Kuna sellest küljest Liidu mõjuvõim on üha suurend, siis ei peaks raske tegema muusikalise kontrolli teostamine vähema ulatusega laulupäevadegi üle. Vaevalt küll suudab veel midagi ühtlustavat korda saata käesoleva aasta suvel korraldatavate laulupäevade muusikalise külje juures, kuid 1931. a. suviste laulupäevade kohta on kontrolli teostamine juba täiesti läbiviidav.

Laulupäeva muusikalist kava koostades peaks kohalikud tegelased silmas pidama pääle muu seda, et *väikse ulatusega pidustuse jaoks ei oleks tarvis trükikida eriti uut noodiraamatut.* Laulupäeva kulude mõttes oleks see kohalikele organisatsioonidele esiteks tublisti koormav, teiseks laulude paljundamine nende autorite loata on lubamatu. Kui aga tahetakse noodi paljundamiseks autoreilt muretseda luba, siis peab maksta ka laulu eest honorari. Mõnesaja eksemplari noodi päält oleks raske seda teha. Jääb ainult üle kasutada laulupäevaks juba trükitud noote. Viimane tee oleks ka kõige otstarbekohasem, seda enam, et meil trükitud noodikogusid viimasel ajal ilmub õige sagedasti. Kõige soodsam

oleks laulupäevade tarvis kasutada vastava aasta maakonna laulupidude noodiraamatut, siis suudaks koorid laule hästi õppida nii laulupäeva kui ka maakonna laulupeo tarvis. Teine võimalus on kasutada üldlaulupidude noodiraamatuid. Seni veel vanu, VIII ja IX üldlaulupeo omi, ning tuleval suvel juba X üldlaulupeo noodiraamatut. Viimaste tarvitamise korral on mitmed soodsad võimalused. Mainida võiks vaid, et üldlaulupidude noodiraamatuis on laule rohkesti, seega valik kohalikuks laulupäevaks suur, üldlaulupidude noodiraamatuis on laule kergeid kui raskeid, seega ka sellest küljest valik võimalik, ja lõppeks üldlaulupidude noodiraamatud on kõigil kooridel nii-kui-nii juba olemas.

Kui laulupäeva muusikalise kavaga on asjad korras, siis vast siirdume majandusliku külje juure. See on sama tähtis kui muusikaline külg. Ka siin peavad korraldajad talitama kindla kava —eelarve — alusel. Kui laulupäev korraldatakse, siis juba nii, et sellest ka ainelist ülejääki oleks loota. Kulusid ei tohi teha umbkaudu ning kaalumatult, iga väljaminek peab olema põhjendatud ja otstarbekohane. Meie ei ole rikkad, et võiksime kõiki hiilgavalt korraldada. Seega tuleb pidada silmas kokkuvõtteid. Kuid teisest küljest ei tohi kokkuvõtteid minna äärmuseni. Laulupäev peab olema korraldatud ka väliselt hästi, nii et külalisil selleski suhtes jääks rahuldustunne. Siin on raske öelda midagi kindlat, ainult üldjuhtmõtte säädistamine on võimalik. Laulupäeva majanduslikku külge tuleb kaaluda kohalike olude ja võimaluste seisukohalt. Kuid ka siin on Liidu juhtiv kontroll tarvilik. Vähemalt üldsus peab teadma, mis otstarbeks laulupäeva sissetulek kasutatakse ja kuidas seda kasutatakse. Lauljate Liit sellal alal peaks nõudma laulupäeva korraldajailt juba enne laulupäeva selle kulude-tulude eelarvet, mille Liidu juhatus või mõni teine sellekohane eriorgan peaks läbi vaatama ning, kui tarvis, soovutama eelarve esitajail selles tarvilikke parandusi või muudatusi läbi viia.

Lõppeks kui laulupäev on möödas, siis peaks korraldajad Liidule esitama laulupäeva aruande ühes ülejäägi jaotuskavaga. Viimane tervenisti või vähemalt suur osa sellest tohiks minna ainult laulu-muusika otseseks arendamiseks. Aruanne terves ulatuses või vähemalt üldjoontes tuleks avaldada Muusikalehes, nii et kõigil, kes asja vastu huvi tunnevad, oleks laulupäeva rahalisest küljest täielik ülevaade.

Nii siis kokkuvõttes minu ettepaneku sõnastus Lauljate Liidu juhatusel ja nõukogule oleks järgmine:

EESTI AKADEEMILINE HELIKUNSTI SELTS

palub

Tallinna ja Tartu muusikategelasi,

kes soovivad oma nime paigutada 1931. a. rahvusvahelisse muusika-kalendrisse („Hesses Musiker-Kalender“) pöörduda kuni 1. maini s. a. kirjalikult Tallinna Konservatooriumi, E. A. H. S. juhatusel liikme prof. P. Ramul'i poole; teates tuleb märkida oma perekonna- ja eesnimi, eriala, muusikasutuse nimetus, kui teenistuses ollakse, ning oma aadress.

1) Laulupäevi võivad korraldada Lauljate Liidu osakonnad ning organisatsioonid, kes Lauljate Liidu liikmed. Kui kohapääl on mitu Liidu liiget organisatsiooni, siis laulupäeva korraldamine peab sündima nende organisatsioonide ühise ettevõtena.

2) Laulupäeva muusikalise kava säävad kokku kohalikud organisatsioonid laulu-muusikat edesiviivat momenti arvesse võttes ning esitavad selle kinnitamiseks Liidu juhatusese vähemalt kuus kuud enne laulupäeva. Kava tuleb koostada nii, et laulupäeva jaoks ei oleks tarvis triikkida eriti uut noodiraamatut. Lauljate Liidu juhatusesele jääb õigus kavas vajalikke muudatusi ja parandusi läbi viia, arvestades aga selle juures kohalike organisatsioonide soovidega ning kohalike koore muusikalise tasemega.

3) Laulupäeva rahaline ülejääk peab kasutatama laulu-muusika arendamiseks kohapääl. Kaks kuud enne laulupäeva selle korraldavad organisatsioonid esitavad Liidu juhatusesele laulupäeva kulude ja loodetavate tulude eelarve, milles on näidatud ka oodatava ülejäägi kasutamise otstarve, kohustusega korraldavad organisatsioonide poolt, et ülejääk näidatud otstarbeks kasutatakse. Ei ole Liidu juhatusesele esitatud ülejäägi kasutamiskava vastuvõetav, siis võib Liidu juhatus nõuda uue kasutamiskava esitamist.

Lõppeks peab küll tähendama, et organisatsioonid käivad selle korra järgi hää meelega. Sest juba nüüdki on laulupäevade korraldajad sageli nõuküsimisega Liidu poole pöördund, nii muusikalise kui ka majandusliku külje asjus. Minu arvates pole kõik laulupäevi korraldavad organisatsioonid alati Liidu poole pöördund vaid sellepärast, et pole tahetud Liitu väikeste kohaliku tähtsusega küsimustega tülitada. Kui aga Liidu organid toodud seisukohad ja ettepanekud omistavad, siis kohalikele organisatsioonidele jääb juba moraalne õigus Liidult vastavat kaasabi paluda. Nii võib Liidu ja ühingute vahel areneda kõige tihedamaid ja soojemaid sidemeid. Et see asjale aina kasuks on, selle üle saab vaevalt kahelda.

Helifilmi mõju orkestrantidele.

Helifilmi tarvitusele võtmisega jäävad tuhanded orkestrandid tööta. Nagu Londonist kuuleme, olevat sääsetest kinodest vallandatud orkestrante sadade kaupa. Tööta mängumehed olevat õieti raskes seisukorras. Paljud õõbivat külmade ja niiskete öödega väljas, sadamas ja lagund majades, kus politsei nendega pidavat armutat võitlust. Sama halvasti käivat ameerikagi muusikute käsi, on ju Ameerikas helifilm levinend suuremal määral kui Inglismaal. Ameerika Muusikute Liit (140.000 liikmega) olevat otsustand alustada helifilmi vastu erilist sõjakäiku. Juhitavat tähelepanu helifilmi halbustele, see lagastavat rahva muusikalise maitse, vähendavat teatrite sissetulekuid jne.

Lodzi Kutsemuusikute Ühing (Poolamaal), mis on Suur-Poola Muusikute Ühingu osakond, kutsus kokku üldkoosoleku, et leida abinõusid kutseliste muusikute tööolude parandamiseks. Kuna helifilmi levinemisega kutselisi muusikuid ähvardab raske tööpuudus, võeti sellel koosolekul vastu otsus pöörduda Riigivalitsuse poole, et see katsuks helifilmi sissevedu Poolasse kitsendada. Samal koosolekul otsustati luua tööbörs eriti muusikute tarvis.

Sellest on näha, et muusikute võitlus helifilmi vastu võtab laialdase kuju. Mitte üksi helifilmi sünnimaal — Ameerikas — vaid ka teisteski maades on suure hulga kinoorkestrantide teenistusest vallandamine helifilmi levinemise otseseks tagajärjeks. Sellest ka arusaadav, miks küsimus on võtnud sellase terava kuju. Kas see aga asja kuidagi parandab, see näib olevat vägagi küsitav.

JULIUS VAKS

PASUNAKOORIDE KUJUNDAMISEST

Minu käesoleva ja järgnevate kirjutuste ülesandeks on kaasa aidata meie pasunakooride arenemisele ning virgutada kohapäälseid tegelasi energilisemale ja viljakamale tegevusele. Olen hulga aastaid pasunakooridega ühenduses olnud, seepärast võin oma kogemuste najal mõndagi tarvilikku väljendada, mis võib kasulik olla nii algajaile kui edesijõudnud pasunakooridele. Algan otse esimesest silmapilgust, s. t. kui tärkab ühingul, koolil või mõnel muul asutusel soov asutada pasunakoori. Lõpetada kavatsen sellega, kui pasunakoos on esinemiseks küps ning võib ka üldlaulupeost 1933. a. osa võtta.

Koori asutajate esimeseks ülesandeks on muidugi vastavate teadmistega juhi leidmine, kes siis ka juba lähemalt selgitab koorist osavõtjate arvu ja kui suurel arvul tuleb esmajärjekorras instrumente muretseda. Et see moment pasunakoori asutamisel just põhjaneva tähtsusega on, siis luban oma nõuandmisi sellest alata.

Sobivam meie oludele pasunakoori kokkusäade oleks järgmine:

Koor 8 mängijat — kaks I kornetit in B, üks II kornet in B, bariton või tensorsarv, kaks altsarve in Es, üks tenor II in B ja üks bass in B või in Es. See siis oleks koor puht vaskpillidest, kuid lihtsamate muusikapalade ettekandmine selle kooriga on juba võimalik.

Kui aga sama kokkusäadet soovitakse paenduvamaks ja mõjuvamaks muuta, siis tarvitseb juure lisada I ja II klarnetid in B, suur trumm taldrekutega ja flööt ühes pikkologa — saame juba *12 liikmelise pasunakoori*. Sellega on võimalik mängida juba suuremaid ja keerulisemaid muusikapalasi.

Hää kokkusäade oleks aga juba *16 instrumenti*, mis oleks järgmised: üks flööt ühes pikkologa in C, kaks klarnetit, I ja II in B, kolm kornetit in B, kaks I ja üks II, üks trompet in Es või in B, üks bariton, kaks tensorsarve, I ja II, kolm altsarve in Es, kaks basstuubat, üks in Es ja teine in B ja suur trumm taldrekutega. Soovitakse seda kokkusäadet veelgi suurendada, siis tuleb järjekorras juure lisada järgmised instrumendid: üks klarnet in B või in Es, tromba in Es või in B, üks altsarv in Es, väike trumm, klarnetid in B, flööt I, II ja III posauone, saksofonid, oboed, fagotid jne.

Arvuliselt nii suuri ja veelgi suuremaid pasunakoore, kui siin olen loetlend, leidub meil rohkesti, kuid nende kokkusäade ja pillirühmade vahetõttu on nii tasakaalutu, et ettekanne selle tõttu oma puuduliku koostõttu mõjule ei pääse.

Nüüd instrumentidest üksikult.

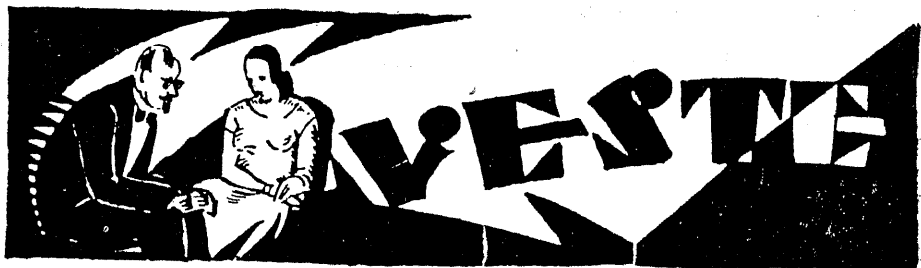
Koori kokkusaades olen eelistand flööti klarnetile in Es ja seda põhjusel, et klarinet in Es on väga kapriisne pill, nõuab mängijalt erilist annet ja hoolsust kui teda vähegi tahetakse kõlama panna. Flööt selle vastu on mahe ja paenduvam ning kui tarvis valjemat häält ja kõla (välismängudes), siis flöödi mängija võib tarvitada pikkolo flööti, milline vahetus mängijale ei tee mingisuguseid raskusi.

Klarnetid I, II ja III olgu tingimata in B; on ka klarnette in D, in C ja in A, kuid neid pasunakoorides ei tarvitata, sest muusikapalade hääled (partiid) on kirjutatud ainult klarnetile in B. Kornette in Es mängijaid meil enam ei leidugi, see on instrument, mis kuulub puht vaskkoorile, tema käsitamine on raske, nõuab mängijalt palju vaeva. Kuid trompet in Es, mida pasunakooris eelistan trompetile in B, ei ole mitte raskem kui trompet in B, sellejuures aga annab pasunakoorige värskema ja teravama värvi. Kornetitest soovitan ta maheda ja pehme kõla tõttu ainult kornetit a piston (s. o. pumpadega), ja üldse I ja II korneti häält mängida kornetil, mitte aga trompetil, flügelhornil, buglel j. t., nagu see meil kahjuks mitmel pool tarvitusel on. Tenorsarved ja baritonid olgu tingimata in B, soovitav bariton nelja ventiiliga. Altsarved olgu kõik in Es, sest pasunakoori noodid on alati kirjutatud in Es. Ilusamad altsarvedest hääle poolest on küll metsasarved, kuid need pillid nõuavad suurt ja hoolikat harjutamist ja mängimises erilist osavust. Bassidest soovitan tuubasid (sülebass), need on kergemad puhuda, kõlavad selle juures hästi, omavad kindla ja ümara hääle. Väikses pasunakooris, kus ainult üks basstuuba, soovitan tarvitusele võtta tuuba in B, mis kõlalt täielikum ja tusedam kui tuuba in Es. Helikonbasse üldse ei soovita vähemates koorides tarvitusele võtta, sest see oma laialivalguva häälega tarvitab palju õhku, sellejuures kipub aga kergesti „lärtsuma“, mis kuulaja kõrvale sugugi mugav ei ole.

Üht vana, praegu aga jälle väga moes olevat pilli — saksofoni, võiks ka soojalt soovitada. Hinna kõrguse tõttu see aga on praegu veel kättesaamatu. Seda pilli võiks ka baritoni kõrval tenorsarve asemel tarvitada. Oma meeldiva häälega, mis rohkesti sarnaneb inimese omaga, oleks see kooris väga soovitav, liiati kui selle mängimine on lihtsam kõigist puhkpillidest. Trummi kohta ei ole midagi öelda, need on kõik ühesugused hääd. Taldrekutest on väljataotud parimad, ka treitud taldrekud lähevad korda kui nad mitte liig õhukesed ei ole. Halveimad on aga pressitud taldrekud.

Väga soovitav on, et kõik pillid oleks ühest vabrikust. See võimaldab pasunakoorige hää ja puhta kõla, millel suur tähtsus.

Pillide ostmist või tellimist tuleb toimida suure ettevaatusega. Kergesti võib saada mittepuhta kõlaga, halvasti katvate klappidega, lõhkend või pooltoorest puust valmistatud puu-puhkpille, samuti halvast materjalist valmistatud vaskpille, mis puhumiseks rasked, halvasti kõlavad, halbade ventiilide või pumpadega, mis kohe või mõne aasta pärast läbi kuluvad või alaliselt rikis on, kõik need suured ja väikesed puudused on siis koori tegelastele alaliseks nuhtluseks. Et nendest pahandustest hoiduda, soovitan pöörduda sellaste ostude ja tellimiste puhul tingimata asjatundja poole. Soovitan ikka pöörduda Lauljate Liidu poole, kes oma kaasabi sel puhul ei keela, samuti võib pöörduda ka isiklikult minu poole.

TENNO VIRONI

FEODOR ŠALJAPIN

Lõpp.

Pärast lühikest õnnerikast elu imperssaario Semjonoff-Samaraski trupis algasid mulle jällegi kurvad päevad. Trupp lagunes; mina üksi jäin Ufasse. Lühikest aega teenisin säälses linnavalitsuses. Kuid huvist teatri vastu ja reisu-
himust tagasihutatuna ei maldand ma kauaks sinna jääda. Sõitsin Kaasani, sääilt edesi Samaarasse, kus leidsin eest väikearvulise ooperitrupi. Selles selts-
konnas laulsin mõnda aega 25 rubl. kuutasu eest. Samaaras elasid tolajal ka minu vanemad, kelle käsi ei käind kuigi hästi. Isa jõi ikka ja ema... ülal-
pidamise leidmiseks käis kerjamas. Nii valus oli see, kuid ma ei saand neid aidata.

*

Vahepeäl Šaljapin rändas linnast linna. Oli vahel teenistuseta ja siis muidugi ka söömata. Ema suri. Isa palus Feodorilt ta matmiseks raha, mil-
list palvet Šaljapin aga ei saand täita. Meeleheitel Šaljapin püüdis teenida ülal-
pidamist laulmisega rikaste akende all; sattus siis kurjategijate salkkonda, kust
aga peagi põgenes. Äpardustest, näljast ja puudusest saadetuna ta viimaks
leidis koha raudteeametnikuna. Selajal tutvunes kohaliku teatri koorilaul-
jannaga, keda hakkas armastama. Ka seegi lõppes ebaõnnestumisega — ta
armastatu oli alkohoolik. Edesi laseme Šaljapin'i ennast jutustada.

*

Saabus kiri Semjonoff-Samarsk'ilt, kes kutsus mu laulma Perovski oope-
risse 100 rubl. kuutasu eest. Saatsin talle telegrammi jaatava vastusega ning
palusin avanssi. Päeva paar hiljem saabus avanss, teatasin oma ülemusele ko-
halt lahkumisest.

Enne sõitu otsustasin minna kohaliku lauluõpetaja Usatov'i juure. See
kohtles mind külmalt. Kuid mu häält kuuldes ütles veenvalt:

— Peate tublisti õppima!

Rõõmust säravate silmadega pühendasin ta enda kavatsusisse. Usatov oli
mu plaanide vastu.

— Pole tarvis kusagile sõita. Jääge minu juure õppima. Õpetamise
eest ma tasu ei võta.

Kahtlesin ja kaalusin kaua. Otsustasin viimaks siiski jääda.

Mõni aeg hiljem andis Usatov mulle õppimiseks aaria ooperist „Fenella“
ja Bašmatjev'i romansi „Habe, minu habemekene“. Kui ma neid hästi laul-
sin, saatis maestro mu „Tifliisi Näitlejate Ringi“ kontserdile laulma, kus mul

oli hää edu. Ringi juhatause poolt teatati mulle kontserdi lõpul, et mulle on määratud edesiõppimiseks stipendium 15 rbl. kuus. Selle tasuks aga pidin igal Ringi kontserdil esinema.

Õppimine Usatov'i juures edenes hästi. Õpetajana ta oli äärmiselt karm. Kepp õppevahendina polnud tema käes sugugi haruldane. Hiljem temaga kohtudes olid need päevad meil alaliseks vestlusaineks. Südamest naersime siis, kuigi varem laulutundides nutt mu silmis oli sagedane külaline.

*

Viimaks olime jõudnud nii kaugele, et Usatov'i soovituskiri taskus võisin säada sammud Moskva poole. Säälsel kohtusin impressaario Lentovski'ga, kes mu palkas laulma Leningradi „Arkaadiasse“. Säälsete esinemistega mul õnne ei olnud. Hiljem Panajev'i teatris lauldes käis mu käsi paremini. Nii hästi isegi, et mind soovitati pöörduda Maria teatrisse *Napraonik'i* poole. Mind eksamineeriti. Pidin härrastele laulma aariaid ooperist „Elu tsaari eest“. Mind võeti teenistusse. See oli ilusaim silmapilk mu elus. Laval mul aga ei vedand. Debüteerisin „Faustiga“. Publik ironiseeris mind. „Karmenis“ läks lugu juba paremini. Kuid „Russlan ja Ludmillaga“ läksin allamäge. Arvustus leidis, et keegi noor laulja Šaljamin olevat laulnud väga halvasti. Teatri juhatasele tehti etteheiteid mu teenistusse võtmise pärast. Kiruti, miks antakse sellane suur osa laulda sellasele harimatule ja ehamusikaalsele algajale. Vaatamata kõigele jäeti mind siiski teatrisse edesi.

Järgmisel hooajal anti mulle vähe osi laulda. Alles hooaja lõpul näitejuht teatas mulle, et mind on määratud „Näkineiu“ möldri osa laulma. Algas põhjalik õppimine, misjuures mulle oli abiks kuulus draamanäitleja *Dalski*. „Näkineius“ olin ma varemgi laulnud, kuid nagu algaja kunagi olin tõlgitsend möldri osa valesti. Dalski seletas mulle, mida mölder peab väljendama, kuidas ta peab mängima jne. Tulemuseks oli, et ma nüüd möldri osa laulsin ning mängisin hoopis teisiti kui varem Tifliisis. Publik hindas mu tööd. Kiiduvaldused olid elavad, toodi isegi lilli. Kuid kaasnäitlejad ja teatri juhtivad tegelased need näisid oovad täis vaenu minu vastu.

Hooaja lõpul siirdusin jällegi Nižni-Novgorodi ja seda peaaesjalikult tuntut baritoni Sokolov'i päalekäimisel. Siinses teatris oli näitlejate vahekord hoopis sõbralikum... Pean tähendama, et üldse erateatreis on tegelaste vahekord palju armsam ja sõbralikum kui riiklikes teatris.

Säälsel ooperitrupi eesotsas seisis proua *Winter*, ettevõtte lähedane tugi oli *Savva Ivanovič Mamontoff*.

Kord kui ma teatris laulsin, oli ka Mamontoff sääls. Ta ei armastand kunagi öelda, kas ma laulan hästi või halvasti, kuid nimetatud korrast pääle ta muutus mu vastu hulga lahkemaks. Ta päris mu edespidiste kavatsuste järgi. Ütlesin, et leping kohustab mind tuleval hooajal Maria teatris edesi laulma. Sellega meie jutlemine lõppeski.

Mõni aeg hiljem Mamontoff tegi mulle ettepaneku tulla laulma Moskvasse tema ooperitruppi. Olin ettepanekust vaimustatud, kuid samas tuli mul meeles leping Maria teatriga, mille järgi pidin enneaegse lahkumise korral maksma trahi 3.600 rubla.

— Maksan Teile aastas 6.000 rubla, ja leping 3 aasta pääle, jatkas Mamontoff.

Hooaja aluks läksin Leningradi tagasi. Mulle anti laulda mõned osad. Proovidel nuriseti minu üle ja mulle tehti alaliselt etteheiteid viletsa mängu ja laulu pärast. Selle tõttu laulsin ja mängisin ma tõesti halvasti. Etendused läksid nõrgalt. Mul oli rohkesti kokkupõrkeid hra Napravnik'uga.

Kui mõni aeg hiljem Moskvat külastasin, siis sääl Mamontoff kordas oma ettepanekut Moskvast laulma hakata. Nüüd aga pakkus ta pool trahviraha lepingu murdmise eest ja palgaks aastas 7.200 rubla. Ning ma jäingi nõusse.

Moskvast oli ümbruskond hoopis teine. Esimeseks laulsin ooperis „Elu tsaari eest“. Arvustus mainis mu esinemist kiitvalt. Siis laulsin „Faustis“ ning hiljem Rimski-Korsakov'i „Pskovitjankat“. Sellel ooperil oli määratu edu.

Järgmisel hooajal laulsin „Boris Godunovis“, „Mai öös“, „Tsaari pruudis“, „Sadkos“ ja teistes. Kõigil tähendatud oopereil oli suur edu.

1898. a. kevadel Mamontoff'i ooper sõitis külaskäigule Leningradi. Etenduseks oli üüritud säälse konservatooriumi saal, mis oli kui mingi koridor, halva akustikaga ja kitsas. Kandsime ette „Pskovitjanka“. Pärast etendust tuli mu juure teatriarvustaja Stasov ning väljendas oma vaimustust mu mängu ja laulu vastu. Mäletan vaid väheseid sündmusi mu elus, mis mind nii oleks rõõmustanud kui Stasov'i õnnistlus. Vestlesime temaga ühest-teisest. Jutustasin talle oma elust ja tööst. Stasov sõimas riigi teatreid:

— Need on surmuaiad. Väga hää, et Teie lahkusite Maria teatrist. Säääl Teie ei oleks saanud kunagi sellase edu osaliseks kui nüüd Mamontoff'i trupis.

Kuid nagu kiuste järgmisel päeval „Novoe Vremjas“ ilmus arvustus, mis mu esinemise täiesti maha tegi. Tormasin Stasov'i juure.

— Lugesin! Lora! ütles Stasov. Ärge sellele suuremat tähelepanu osutage. See ei ole inimene vaid kaamel. Talle on kõik ühesugune. Anna talle heinu — siis ta pöörab end ära, anna apelsine — pöörab ka ära! Kaamel!

Järgmisel päeval ilmus „Novostis“ Stasov'i sulest kirjutis päälkirjaga „Kana pimedas“. Selles purustati kõik „Novoe Vremja“ arvustaja väited.

Sellest päüle Stasov jäi mulle alaliseks teenäitajaks. Ikka kui ma millegi üle kahevahel olin, läksin temalt nõu küsima. Ei pidand selleks paljuks isegi Moskva ja Leningradi vahelisi sõite.

Meelestub mulle kontsert Rimski-Korsakov'i juures. Laulsime kvartetis: I tenor — Blumenfeld, II tenor — Caesar Cui, I bass — mina ja II bass — Rimski-Korsakov. Säääl viibis ka Stasov. Erisummaline kvarteti koosseis tegi talle äärmist nalja. Ta oli vaimustuses kui väike laps.

Ma ei ole senini seda ilusat õhtut unustand. Rääkisime siis teatreist, artistidest, kui korraga Stasov lausus:

— Peate sõitma välismaale. Peate säääl tutvustama vene muusikat.

Vaidlesin vastu, et ma ei oska ju ühtegi võõraskeelt. Ta ainult muigas.

— Tühi kõik! Te ju laulate vene keeles! Küll juba mõistetakse, sest laulus pole vaja keelt!

*

Sellega kuulus laulja lõpetabki oma autobiograafia. Iga muusikasõber teab ta määratud edu kõigis mais, kuhu ta jalg ka ei ole ulatund. Pole maailmas ühtegi suuremat teatrit, kus ta poleks korraks laulnud. Ainult viimasel ajal pidi ta kord-korralt esinemistest tagasi tõmbuma, kuni viimaks oma hääle täiesti kaotas, nagu eelmises Muusikalehe numbris sellest lühidalt kuulsime.

TEATEID KODUMAALT

X üldlaulupeo kava koostamiseks

Lauljate Liidu juhatus moodustas eritoimkonna, kuhu kuuluvad prof. Juhan Aavik, Mihkel Lüdig, Teodor Vettik ja Ark. Krull. Toimkond asus kohe tööle. X üldlaulupeo kava tahetakse lõpulikult kujus valmis saada märtsikuu lõpuks, kuna pühapäeval, 30. märtsil on ette nähtud Lauljate Liidu nõukogu koosolek, kus laulupeo kava tuleb kinnitamisele.

Muusikalehes nr. 2 s. a. ja ajakirjanduses avaldatud üleskutse pääle on X üldlaulupeo kava põhimõtete kohta tähtjaks (1. märtsiks) oma arvamisi avaldand ainult mõned üksikud. Uudseid seisukohti, pääle nende mis Lauljate Liidu juhatus juba on avaldand, on ainult väheseid ette toodud. Olgu küll, et Liidu juhatuse moodustatud toimkond on asund laulupeo kavva üksikute laulude valimisele, on Liidu juhatuse seisukohtade (Muusikalehes nr. 2) arvustus ja uute seisukohtade esile toomine asjast huvitatude poolt ning Liidu juhatuse võimalik arvestamine nendega kõigiti veel võimalik kuni Liidu nõukogu koosolekuni.

Tartumaa II laulupidu.

Tartumaa II laulupidu peetakse eelseisval suvel Tartus, Tamme välja laululaval kas 28. ja 29. juunil või 5. ja 6. juulil.

Laulupeole on registreeritud 310 sega-, 27 mees- ja 38 pasunakoori, kokku 11.704 tegelasega.

Laulupeo üldjuhtide keskel on vahapääl muudatus sündind — üldjuhi kohalt ära ütelnud L. Neuman'i asemele valiti prof. J. Aavik. Seega jäävad laulupeo laulukooride üldjuhtideks Juhan Simm, Juhan Aavik ja pasunakoore üldjuhiks Adalbert Virkhaus, kes kõik on annud vastava nõusoleku.

Seni peetud laulupeo eelproovid on häid tagajärgi näidand, mis tõendab, et ollakse hoolega laulupeo kunstilise külje ettevalmistusel.

Laulupeo ajal kavatsetakse korraldada pääle üldkontsertide kaks vaimulikku kontserti (esimene maksuline, teine maksuta laulupeo tegelastele) Händel'i „Messiase“ ettekandega, üks ilmalik kontsert valitud üksikkooride ettekangetega ja vabaõhu etendusi.

Virumaa laulukooridele.

Virumaa viimane laulupidu 3. juulil 1927. aastal Rakveres, millest võtsid osa peaaegu kõik Virumaa laulukoorid, andis tunnistust Virumaa laulukooride püsivast ja edurikkast tööst. Muusikaarvustajad tõendasid ühemeelselt, et nii hästi kui tähendatud laulupeol, pole lauldud ühelgi teisel maakonna laulupeol. Loodetavasti tiivustas sellane kiitev arvustus koore veel südikamale tööle. Vaimustust, hoogu ning ühistunnet vajame aga ka edespidigi ja seda saame küllaldaselt siis, kui jälle kogu Virumaa lauljatepere kokku tuleb „leelotama lauluviisi, veeretama võimsalt Viru viisi“.

Eesti Lauljate Liidu Virumaa Osakonna korraldusel peetakse selleks 1931. aasta suvel Virumaa VI laulupidu Narvas, millest käesolevaga kutsutakse osa võtma kõiki Virumaa laulu- ja pasunakoore. Eeltööd laulupeoks on

juba käimas, kava kokku säätud, ja käesoleval kuul ilmuvad trükist segakoori laulude noodid, nii et koorid juba käesoleval talvel võivad laulude õppimisele asuda. Lauupeo kavasse on võetud laulud segakoorile: 1) Ärgake, nii vahid hüüdvad — Mendelssohn-Bartholdy, 2) Eks teie tea — R. Tobias, 3) Ei mul ole isamaja — K. Törnpu, 4) Vokilaul — A. Läte, 5) Laujate lipulaul — E. Vörk, 6) Naabri külas — M. Lüdig, 7) Hõiskame kooris — T. Vettik, 8) Meeste laul — M. Hermann, 9) Pühendus — A. Kapp, 10) Tule-süütajale — M. Saar, 11) Mis sääl kõnnib kõrta mööda — M. Saar, 12) Pisarad — J. Aavik, 13) Ma teretan sind, hommik — J. Kappel.

Koore palutakse üles anda hiljemalt 1. aprilliks s. a. Virumaa VI lauupeo toimkonnale Narvas, tähendades koori nimetus, lauujate arv (häälte rühmade kaupa, pasunakoorid — mängijate üldarv), koorijuhi nimi ja aadress. Segakoori laulude noodid on saadaval Eesti Laujate Liidu büroos Tallinnas, Rataskaevu 22, hinnaga E. L. L. liikmeile 50 senti eksemplar, teistele 75 senti, üksikmüügil kauplustes 1 kroon. Meeskoori laulude kava määratakse kindlaks hiljem, kui selgund osavõtjate arv.

Eesti Laujate Liidu Virumaa Osakond.

Saaremaa laulupidu 1931. a.

Laujate Liidu maakondliste laulupidude kava järgi 1931. a. pääle Viru- ja Viljandimaa laulupidude on veel laulupidu Kuressaares.

Saaremaa lauupeo eeltööde algatuse on võtnud endale Kuressaare Eesti Selts, kes asja korraldamiseks valis toimkonna, koosseisus B. Steinberg (seltsi esimees), Joosep Aavik (koorijuht) ja A. Martinson.

Lauupeo kava tahetakse koostada X üldlauupeo lauludest, sellega loodetakse Saaremaa koore ühtlasi ka X üldlauupeoks paremini ette valmistada.

Lauupeo lähiviimine kavatsetakse anda Laujate Liidu Saaremaa osakonna kätte, millise Kuressaare Eesti Selts koos teiste Saaremaa kooridega kavatseb lähemal ajal asutada.

Laujate Liidu osakond Viljandisse.

Laujate Liidu juhatus otsustas kutsuda kokku Viljandimaa laulu-muusika organisatsioonide — Laujate Liidu liikmete — esindajad Eesti Laujate Liidu Viljandimaa Osakonna asutamiskoosolekule, mis peetakse pühapäeval, 16. märtsil kell 11 hom. Viljandis „Koidu“ seltsi ruumides. Selle koosoleku päevakorda on võetud osakonna asutamine, valimised, tegevuskava j. m. küsimused. Koosolekule sõidavad Laujate Liidu esindajatena Liidu esimees prof. J. Aavik ja Liidu asjaajaja. Organisatsioon on palutud saata iga kahekümneviie laulja kohta üks esindaja.

Meeskooride esitajad nõupidamiskoosolekule.

Laujate Liidu Meeskooride Sektsioon on sektsiooni kuuluvate meeskooride esitajad (esimees ja koorijuht) kokku kutsund pühapäevaks, 23. märtsiks kell 11 hom. Tallinna nõupidamiskoosolekule, millise päevakorras on ette nähtud aruanded seni tehtud tööst meeslaulu ühingu, X üldlauupeo kava, organiseerimise küsimusi, meeskooride laulupäevad ja koosoleku algatatavad küsimused.

Koosoleku kutsed on saadetud kõigile meeskooridele, kes Laujate Liidu liikmed. Kui mõned meeskoorid — Laujate Liidu liikmed — koosoleku kutsed ei ole seni saand, siis palutakse käesolev teade võtta kutsena ning oma esitajad ikkagi ülaltähendatud koosolekule saata. Esitajaid on palutud varustada kirjalikkude volitustega.

Selle koosoleku eelpäeval, laupäeval, 22. märtsil kell 8 õhtul on „Estonia“ kontsertsaalis Tallinna Meestelaulu Seltsi 50-nes kontsert, millisele nõupidamiskoosolekule sõitvad esitajad on palutud aukülastena.

Laujate Liidu nõukogu ja volikogu koosolekud.

Liidu nõukogu koosolek on kokku kutsutud pühapäevaks, 30. märtsiks. Selle koosoleku päevakorda tuleb 1929. a. aruanne, 1930. a. eelarve ja tegevuskava, ELL osakonna kodukorra täiendamine, X üldlauupeo kava, 1931. a.

laulupidude kava, Tartumaa II laulupeo eelarve, Pärnumaa V laulupeo aruanne, K. Tüرنpu mälestuse jäädvustamise küsimus j. t.

Liidu volikogu kavatsetakse kokku kutsuda pühapäevaks, 27. aprilliks. Volikogus tuleks kinnitamisele üldtähendatud nõukogu koosoleku ettepanekud. Samal päeval on kavatsetud pidada ka nõukogu koosolek, mille päevakorda tuleks uue juhatuse ja rev.-komisjoni valimine.

Oodatavaid kontserte.

18. märtsil — Soome õhtu muusikaliste ettekannetega Eesti-Soome-Ungari Liidu korraldusel Estoonia kontsertsaalis.

22. märtsil — Tallinna Meestelaulu Seltsi meeskoori 50. kontsert Estoonia kontsertsaalis. Juhatab prof. A. Topman.

25. märtsil — klaverikunstnik *Valentine Rieves'i* kontsert Estoonia kontsertsaalis.

30. märtsil — Tallinna Jaani kirikus César Franck'i oratooriumi „Õndsus“ ettekanne Tallinna Jaani Oratooriumi Koori poolt. Kaastegevad: prl. M. Kodaniburg (mezzo-sopran), hra V. Posiman (tenor), hra K. Viitol (bariton), hra Zvetkov (bass) ja sümfoonia orkester. Juhatab helilooja Enn Võrk.

30. märtsil — Tallinna Koolinoorsoo Muusika Ühingu segakoori kontsert Estoonia kontsertsaalis, juhatab V. Nerep.

31. märtsil — klaverikunstnik *Nikolai Orloff'i* kontsert Estoonia kontsertsaalis.

6. aprillil — Tallinna Rahvaülikoolide Seltsi segakoori kontsert Estoonia kontsertsaalis, juhatab helikunstnik *Theodor Vettik*. Kavas muuseas 1929. a. uute laulude võistlusel auhinnatud *Mart Saar'e* „Kasehaldjate laul“ ja „Manalaze laul“.

7. aprillil — Üliõpilaskonna Muusika Sektsiooni segakoori kontsert Estoonia kontsertsaalis helikunstnik A. Karafin'i juhatusel.

12. aprillil — Karjalan Laulu (Viiburist) meeskoori kontsert Estoonia kontsertsaalis. Juhatab tuntud soome muusikapedagoog *Väinö Haapalainen*. Tallinnas võtab soome meeskoori vastu Tallinna Meestelaulu Selts, kelle sõpruseltside nimestikku Karjalan Laulu meeskoor kuulub.

Rakvere laulupäev.

Rakvere Rahvamaja ja Hariduse Selts korraldab eeloleval suvel — juuni lõpul või juuli alul — (nädal enne Tartumaa II laulupidu) Rakveres laulupäeva, mille kavva on võetud 8 laulu Virumaa 1931. a. laulupeo kavast: 1) Ei mul ole isamaja — K. Tüرنpu, 2) Lauljate lipulaul — E. Võrk, 3) Naabri külas — M. Lüdig, 4) Hõiskame kooris — T. Vettik, 5) Pühendus — A. Kapp, 6) Tulesüütajale — M. Saar, 7) Mis sääl kõnnib kõrta mööda — M. Saar ja 8) Emake — J. Aavik.

Virumaa 1931. a. laulupeo noodid ilmuvad trükist märtsikuu keskel, nii et koorid, kes soovivad osa võtta Rakvere laulupäevast, saavad laule kohe õppima hakata. Rakvere laulupäeva sissetulek on määratud Rakvere teatri- ja kontsertsaali ehitamiskulude katteks. Koore kes laulupäevast soovivad osa võtta, palutakse sellest teatada Rakvere Rahvamaja ja Hariduse Seltsi juhatusele 1. aprilliks, kirjas tähendades koori nimetus, aadress, lauljate arv ja koorijuhi nimi.

Laulupäev Nõmmel.

Käesoleva aasta juunikuu alul on kavatsetud Nõmme Haridusseltsi *maja ehituskulude katteks* korraldada Nõmme II laulupäev. Laulud on valitud peamiselt Tartumaa laulupeo kavast, mõned üksikud ka IX üldlaulupeo kavast.

Kuusalu III laulupäeva

kavva on võetud järgmised laulud: a) *segakoorile*: Kõik taevad laulvad — L. v. Beethoven, Kõik taevad nüüd kuulutavad — J. Haydn, Põhjaviim — M. Saar, Küll hiilgavad tähed — K. Tüرنpu, Palumine — A. Kapp, Öötsuv meri — R. Tobias, Õhtu laul — J. Kappel, Sääl kord kasvab — M. Lüdig, Hõiskame kooris, Kas tunned maad — T. Vettik, Tulesüütajale — M. Saar, Kevad on —

E. Mesiäinen, On ilus Eestis elada — J. Aavik ja Lauljate lipulaul — E. Vörk;
b) *meeskoorile*: Meeste laul — M. Hermann, Lauluke — K. Tümpu, Kodu viis —
J. Simm, See on eesti laul — A. Kapp ja Kostke laulud — A. Läte.

Laulupäev peetakse eeloleval suvel, arvatavasti juunis või juulis. Osavõt-
jaiks kõik ümbruskonnas tegutsevad laulu- ja pasunakoorid. Kooridel on kavat-
sus ehitada suuremat ja püsivamat kõlakoda, mis seisaks kasutamiseks ka
järgmistel laulu- ja muusikapäevadel. J. T.

Viljandi muusikaelust.

23. II s. a. Viljandi Helikunsti Selts andis kontserdi, kus esinesid seltsi
meeskoor ja orkester. Meeskoori ettekanded keskmist kuulajat rahuldasi-
d, olgugi et seda meeskoori võiks nimetada ka basside kooriks, sest tenorid olid
niivõrt nõrgad, et neid peaaegu nagu polnudki. Endast meeskoor olles arvalt
õige väike, 22 laulja ümber, püüdis anda oma paremat. Koor jälgis hoolega
juhataja taktikeppi.

Viljandi Helikunsti Selts asutati möödunud aasta sügisel. Selts alustas tööd
suure innu ja energiaga, võis arvata et nüüd kord ärkab unine Viljandi. Asutati
kohe meeskoor, segakoor ja orkester. Kuid kahjuks segakoor lagunes õige pea.
Nähtavasti Viljandi 10.000 elanikku ei jõua pidada ülal kaht segakoori. Heli-
kunsti Seltsi juure jäid seega tegutsema ainult meeskoor ja orkester, koosnev
peaasjalikult algajaist mängijaist.

Teine Viljandis laulu alal tegutsev organisatsioon on „Koit“, millise juures
tegutseb ligemale 60-liikmeline segakoor. „Koidul“ laulu-muusika organisat-
sioonina on selja taga 60-aastane tegevusaeg. Aastakümnete jooksul on „Koit“
Viljandimaa lauluorganisatsioonide esirinnas seisnud, virgutades elavamale tege-
vusele teisi lauluorganisatsioone. X.

Uusi laulukoore Tartus.

Tartu on viimasel ajal uute laulukoore asutamise hoogu sattunud. Hooli-
mata sellest, et linnas teotseb juba esegi üle veerandsaja laulukoori, meelsa-
mini asutatakse ikka uusi kui toetatakse vanu.

Üldiselt mõjub säärane asjaolu kooride tegevusse negatiivselt. Edespidi
peaks võimalusi leitama hulgalise kooride tekkimise ärahoidmiseks ühes ja
samas ümbruskonnas.

Läind sügisel asutati Haridusseltsi „Edu“ segakoor, N. M. K. Ü. sega-
koor, Tuletõrje S. meeskoor j. t. Talve jooksul (senini) on Tuletõrje S. mees-
koorist saand kaks meeskoori (Tulet. S. meeskoor ja Peetri k. I pihtk. meeskoor)
ja praegu on asutamisel Tartu Kaitsemaleva segakoor.

Oper „Faust“.

Meeldivaks vahelduseks Tartu teatripublikule oli Gounod oop. „Fausti“
ettekanne 10. märtsil s. a. „Vanemuises“ prl. *Salme Kann'i* õpilastelt. Lavas-
taja — Arnold Vaino, muusikajuht Adalbert Virkhaus ja ballet — Helene
Kedding'i stuudiolt.

Räpina austas A. Läte't.

Räpina gümnaasiumi Muusika Ringi korraldusel oli pühap., 16. veebr. s. a.
gümnaasiumi ruumes helilooja A. Lätte 70. a. sünnipäeva mälestamiseks
kontsert, kus õp. J. Karheiding kõneles Lätte elukäigust ja loomingust ning
kanti ette Lätte helitöid. Esinesid segakoor, orkester ning viuliga O. Konsap.

Seltskondliste laulude kogu.

Kolme aasta eest valmis R. Ritsing'ul seltskondliste laulude kogu, mis
sisaldab ligi kolmsada laulu viisidega. Selle kogu pidi kirjastama vastava
kokkuleppe põhjal Tartu Koolinoorsoo Liit, kelle ülesandel töö käsile võetigi.
Hiljem aga selgus, et T. K. L. olles sattunud majanduslikult raskesse sei-
sukorda, pidi kõigest hoolimata oma lubadusest keelduma.

Nüüd aga kavatses autor kõnesolevat kogu parandada, täiendada uuemate
lauludega ja halvemal juhul kas või oma riisikol kirjastada lasta. Uute lau-
lude saamiseks pöördub autor luuletajate ja heliloojate poole, keda palub ette-
võtte teostamiseks kõigiti kaasa aidata.

Kontsert Rāpinas.

9. veebr. oli Rāpina p.-m.-gümnaasiumi saalis kontsert, kus esines hiljuti asutatud pääle 20 liikmeline sümfooniaorkester *J. Karheiding'i* juhatusel. Pääle selle esinesid solistidena hra *Nicolet* (viulil ja klaveril), *O. Konsap* (viulil), *J. Tiik* (viulil) ja viuli kvartett (*O. Konsap*, *R. Otsing*, *J. Tiik* ja *V. Kõn-sap*). Kontserdi lõpetas ettekannetega gümnaasiumi puhkpilli orkester. Orkest-rid ja solistid leidsid publiku poolt teenitud kiitust.

VÄLJAMAA

Kas kunst või käsitöö?

Ajakirja „*Die Musik*“ l. a. detsembri numbris arvustab *Ernst Schliepe* õige teravas toonis tänaku opereti-loomingut, leides, et selle kunstiga on vähe ühist ning nii muusikalisest kui sõnalisest küljest operett on laskund käsitöö, kui mitte vabritseerimise, tasemele.

Schliepe mainib, et opereti aegluga on ühtlasi tema languse lugu. Opereti isad olid ühtlasi tema klassikud. *Joh. Strass'i*, *Millockeri*, *Suppé* ja *Offen-bachi* operetid, mis tahtsid olla muusikateaatritele sama, mis sõnateaatritele on komöödia, — ükskõik, kui palju see neil ka õnnestus, — need operetid osutu-ivad siiski tänaku läbilõike-operettide kõrval imestamisväärseiks kunstteo-seiks. Need operetikomponistid töötasid omi teosed sama põhjalikult välja kui operikomponistid. Selleaegne operett erines operist vaid sisu kerguse ja kokkuvõtlikkuse poolest.

Ent nüüd on muutunud operett äriobjektiks. Operetiteatreid on rohkem kui operiteatreid, isegi rohkem kui sõnateatreid, sest rahvas eelistab lõbusat ja kerget, — teistest küljest ei nõua operettide ettekanne suurt kunstilist eel-haridust. Need asjaolud võimaldavad operettide vabritseerimise meetodi.

Pääsi on tõmbav libretto, muusika pole tähtis, muusika loob vaid meele-olu, täiendab. Libretto valmistamiseks on läbi viidud kindel tööjaotus: üks annab idee, teine kirjutab dialoogid, kolmas — laulu tekstid, neljas klapiib kõik kokku, ühtlustab. On kujunenud kindel vorm, mida nõutakse igalt „läbi-löögivõimeliselt“ operetilt ja millesse topitakse opereti ainestik sageli vägisi. Lühikese harjumusega on selle vormi järgi opereti loomine väga kerge. Esimene akt on ekspositsioon, seletus. Teine akt viib armastaja-paari kokku ja toob samas näilise konflikti, millele järgneb tuntud „traagiline lahku-mine“ (vaata „*Kerjusüliõpilane*“, „*Silva*“, „*Bajadeer*“, „*Arm lumes*“, „*Orloff*“ jne. jne.). Kolmandas aktis esineb reeglipäraselt üks uus isik, tema ülesanne on tuua värskest lonkavasse tegevustikku ja ta peab tooma tagasi rappa sattund armastusvankri õigele teele. Tegevustik oma ideelt pole küllalt koo-miline, sellepärast peavad karikatuurid kōiditama publiku naerunärve. Need on opereti-idioidid, raugavõitu lipitsejad, totrad kollanokad, läbikukkund elu-mehed jne. — Selle kava, nende vahendite ja sellase tööjaotusega lüüakse kokku libretto lühikese ajaga ning ükski komponist, ka geniaalseim, ei suudaks sellega sammu pidada, kui tal pähe tuleks töötada hästi ja iseseisvalt. Noo-tide kirjutamine on palju vastumeelsem töö kui tähtede kirjutamine ning orkestreerimine maksab kallist aega. Äriosav komponist (kuulsamad erand-id, keda õnneks ka leidub, jäävad siin kõrvale) pöörduv sellepärast samuti tööjaotusele: tema leiutab meloodia ja jätab muu töö oma abijõududele, need siis korraldavad rütmi, harmoniseeringu, orkestratsiooni, kohendavad sõnad vastavalt. Lõppeks ei vaja moodne operett oma „autorilt“ muud kui paari lööklaulu, „šlaageri“ meloodiat. Selleks harilikult kasutatakse teiste kom-ponistide motiive (kuulus „*Valencia*“ omab lugematu hulga imitatsioone nii operettides kui iseseisvate „šlaageritena“); sageli aga on meloodia leiutatud enne ja alles siis luuakse talle sõnad. Milliselt korraldatakse „komponeeri-mise“ tööjaotus, see oleneb „komponisti“ võimetest. Mõnegi autori tarkus on siis otsas, kui ta pähe tulnud meloodia paneb kuidagi paberile. Mida üks kompositsioon pääle selle veel vajab, selle korraldab „lihtmuusiker“, tavali-selt mõni kapellmeister. Teine komponisti tüüp ei kirjuta millejapäraselt üldse midagi üles, vaid improviseerib klaveril ja mängib nõnda tekkind „šlaagerit“ kõrvalistuvale kapellmeistrile sedavõrt pikaldaselt ette, et see kirjutab näin-

gitu üles. Olevat aga ka komponiste, ja kuulsaid komponiste, — kes ei kirjuta midagi üles, ei oska ka klaverit mängida. Need komponistid loovad oma teosed vilistades (!) neid ette mõnele muusika „mustatöölisele“. Loomulikult ei leidu sellaseid meloodiaid mitte kõigis operettides. Ent kuulsaimadki operetikomponistid pole selle vastu, et nende teoste orkestreerimise toimib mõni algajam ametivend või kapellmeister mõnetuhande sendi eest. Ühest tuntud komponistist räägitakse, temal olevat oma villas terve staap käeluseid, kes tema skitside järgi operette „komponeerivad“. Kusagilt võib lugeda, et koguni Arnold Schönberg (ekspressionistlise muusika rajaja Saksamaal) olevat elatund mitmeid aastaid operettide instrumenteerimisest. Kahjuks ei teata, milised on need operetid, ent on sellaseid, mis on instrumenteeritud silmapaistvalt hästi, koguni raffineeritult.

Nii töötades ei saabu muidugi kunstteosed vaid turunõuetele vastavad tarbeasjad. Ent polegi tähtis opereti kvaliteet, vaid tema läbilöövus, esijoones esietenduse linnas. Saksamaal on selleks peamiselt Berliin, sääl leidub raha ja vahelduvat publikut, mis on vajalised, et operett püsiks võimalikult kaua mängukavas. Sest operett, mis mängitakse Berliinis 200—300 korda, sellele on maailm lahti, seda ei kahtle ükski provintsi (ja väiksemate riikide! E. L.) teater oma mängukava võtmast. Muidugi kasutatakse siis kõiki võimalusi, et operetile kindlustada pikka iga. Juba esietendusel korratakse laule, millest peavad saama „šlaagerid“ (muidugi operetile reklaamiks!) palju kordi vaheajal näidatakse ekraanil laulude teksti, et publik võiks õppida selle pähe ja kohe laulda kaasa. Kinode ja kohvikute orkestrid saavad juba enne esietendust „šlaagerite“ noodid tasuta. Kord on väandatud isegi reklaami otstarbel film, mida sai saata vaid Gilbert'i operetimuusikaga. Ka grammofoonid ja isegi leierkastid pannakse äkki mõne uue „šlaageri“ teenistusse.

Ent Schliepe arvab võivat kinnitada, et publiku maitse hakkab osutama vastuseisu sellastele operettidele. Milles seisab hää opereti edu, seda osutavad vanade operettide uuslavastused, millede menu otse sensatsiooniline. — See on muusika, kunstipärane ja viimistletud, sest sisu, — kui iganend ja ammutuntud, — ei peaks meelitama inimesi kokku. Strauss, Millöcker, Offenbach ja teised komponistid püsivad tänakulgi värskeina ja nauditava, sest need komponistid olid kunstnikud, ent mitte ärimehed. E. L.

Šveitsi Muusikaleht

käesoleva aastaga alustas oma 70-da ilmumisaasta. Selle lehe väljaandmine on šveitsi laulu-muusika tegelaste kätes, millest ka arusaadav, et see on levinend suurel hulgal šveitsi ja välismaagi lauljaskonnas. Et oma laialdase lugejaskonna nõudeid täita ajakirja toimetuses on elukutseliste muusikameeste keskel ka lauljaskonna esitajad — tegelikud lauljad. Nende ülesandeks on toimetada eriti lauljale määratud populaar-osa.

18. Bach'i pidustus

Uus Bach'i ühingu korraldusel on selle aasta 4.—6. oktoobrini Kielis. Pidustuse kunstiline juhtimine on usaldatud prof. dr. Fritz Stein'i kätte.

Kas mehaaniline muusika rikub muusikalist maitset?

Selle kohta Berliini muusika-kirjastajad ühe Berliini ajalehe algatusel teatasid avalikult oma arvamised. Kuna kirjastus Bote & Bock oma arvamist väljendas väga pessimistlikult, siis Breitkopf & Härtel arvab, et muusika mehhaniseerimine grammofoonide ja raadio kaudu ei tähendavat sugugi halba muusikakirjastusele. Olevat isegi märgata noodikirjanduse läbimüügi suurenemist, mis nähtavasti sünnib raadioettekannete mõjutusel. Eriti olevat suurend raadios ettekantavate suuremate helitööde partituuride, klaviiride ja tekstiraamatute müük. Nähtavasti saksa raadioaparadi omanik jälgib nende abil raadiokontserte. Tublisti olevat suurend ka orkestri ja laulukoori nootide müük. Firma arvates sellel alal tekitavat elevust suurel arvul asutatavad kooliorkestrid ja -laulukoorid. Täiesti olla moest läind klaveripalade müük nelja kae tarvis. Ka klassilisel operetil polevat enam palju sõpru. Sellevastu

valitsevat turul moodsad löökpalad. Kuid — nii arvab muusika-kauplus Hans Riedel — maitse paranemine olevat ilmselt märgatav. Nõudmine tõsisema muusika järele suureneb alatasa.

Neid tähelepanekuid aitab tõestada New-Yorgi statistika. Aasta jooksul on New-Yorgis noote ja muud muusikakirjandust müüdud 15 miljoni dollari eest, mis olevat rekord, mille suurus kirjutatakse raadiomuusika ergutava mõju arvele. Ainult ühe New-Yorgi muusika-firma läbimüük möödunud aastal olevat suurenenud 1½ miljoni dollari võrra (Eesti sentides 562 miljonit). Ka olnud New-Yorgi kontertsaalides möödunud aastal küllastajaid 10% võrra rohkem eelmisest aastast.

Kunst rahvusliku vaimuarengu parimaks väljendajaks.

Varssavis peeti hiljuti kõigi kunstialade esitajate ühine koosolek, kus oli kaalumisel kunstideministeeriumi uuesti sissesäädmise küsimus. Koosolekul artistide klubis võeti vastu järgmine otsus: „Veendund olles, et kunst on esmajärjekorras rahvusliku vaimuarengu rajajaks, nõuame meie kunstnikud kunstide ministeeriumi uuesti sissesäädmist, kuhu oleks koondatud kogu riigi kunsti-elu arengu juhtimine.“

Felix Weingartner,

meieaja suurimaid orkestrijuhite, kauaaegne Viini filharmoonia orkestri dirigent, kust ta aga tema vastu sihitud telgitaguste sepitsuste tagajärjel lahkus ja Baaseli asus konservatooriumi direktorina ja orkestrijuhina — on oma viimase, kuuenda sümfoonia loond Schubert'i lõpetamata sümfoonia kolmanda jao järeljäänd skitsi tarvitades.

Teatavasti on Schubert oma h-moll sümfooniast ainult kaks esimest jagu lõpuni kirjutand. Kolmandast, skerzo osast oli Schubert järele jätnud ainult 9 takti täiesti instrumenteeritult, muu osa klaveriskitsides; triost on viisi esimene pool katkendina olemas. Weingartner on kõik selle pieteedi ja aukartusega kasutand oma kuuenda sümfoonia skerzos. Suure maitse ja peenetundlikkusega on Weingartner katsund Schubert'i mõtteid lõpule viia. Kogu sümfoonia, mille Weingartner Schubert'i sünnipäeva mälestuseks kirjutand ja „La Tragica“ nimetab, on arvustuse poolt esiettekande puhul Baaselis väga soojalt vastu võetud, kus Weingartner'i uut sümfooniast meistriteoseks nimetatakse nii kõlalise kui abinõude üle valitsemises, täis elujaatamist, mis olevat publikul ülendav kuulda ja orkestril rõõm mängida.

Selle sümfoonia teised osad on Weingartner'i oma algupärand, kuid stiilis ja orkestreerimises skerzoga kokkukõlastatud.

Bach'i „Matthäus-Passioniga“

on hiljuti Baaselis huvitav ajalooline katse ettekande suhtes tehtud. Läind aastal jutustasime ka „Muusikalehe“ lugejale, kuidas Bach'i omaaegne orkester ja koor märksa vähemad olid tema suurteoste ettekandmistel, kui see Mendelssohn'ist pääle Bach'i passioonides tarvilikuks sai. Baaseli ettevõtte tõi esile kahesuguseid vastolusid: ühed olid otse vaenulikud katsele meie päevil suurteost piiratud jõududega ette kanda, öeldes, et monumentaalne teos nõuab ka monumentaalset aparati. Kuid Bach'i enese pääle toetudes, kes ütles, et „hää“ kirikumuusika nõudvat 20—30 mängijat ja kahekordse koori juures 24—36 lauljat, hakati tööle piiratud arvu jõududega.

Ettekandjaks oli Valter Sterk'i erakoor solistide kaastegevusel. Baaseli muusikaarvustaja V. Meriani arvates pakkus ettekanne palju uut ilu ja osutus just veel südamlikumaks, elavamaks ja omasemaks just tänu sellele väiksemale, intiimsemale ettekande aparadile, kui seda uuem aeg oli harjunud Bach'i „Matthäus-Passioni“ ettekannetel nägema.

Terav keel.

1. kontserdilaulja (hoobeldes): „Mulle pakuti 50.000 dollarit, kui ma Ameerikasse sõidaks.“

2. laulja: „Õelge mulle, kas see pakkumine tuli Ameerikast või siit?“

Väljaandja: Eesti Lauljate Liit. — Vastutav toimetaja: Mihkel Lüdgi.

Tellimishind aastas L. L. liigetele 1 kr., teistele 1 kr. 20 senti.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Rataskaevu 22, telef. 1-82.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, Väike Pärnu mnt. 31.

M
A
R
T

S
A
A
R

Viis soololaulu

Hind 2 krooni

Kiigeseppadele

Hind 75 senti

Ennemuiste

Hind 50 senti

„M. Saar'e „Viis soololaulu“ on väärtuslik lisa meie senistele soololauludele. Saar'e soololaulud on kunstiliselt küpsed ja omapärased. Neis on palju leidlikust, stiil rahvuslik Väikestest rahvaviisikestest loob ta meeleolulisi pilte, tabavalt iseloomustava „kaasmänguga. Juhin nendele meie lauljate tähelepanu, sest oleks juba aeg, et võõrad, sent mentaalsed romansid, milliste muusikaline väärtus segeli väga küsitav, kaoksid kontsert-kavadest“.

M. Lüdig — Muusikalehes nr. 11—1929.

Müügil kõigis muusikaärides ja L. L. büroos, Tallinn, Rataskaevu 22.

S
O
O
L
O
L
A
U
L
U
D

Segakoorile ja orelile

R.
T
O
B
I
A
S

„Psalm 42“

— „Otse kui hirv
kisendab veeoja-
de järel“.

Eesti- ja saksak. tekst.

Partituur ühes häältega 3 krooni 50 senti.

Müügil Laulj. Liidu büroos, Tallinn, Rataskaevu 22.

Saadetakse välja postiga, kui raha ette makstakse.

Tulge
kokku,
Eesti
pojad!

ARKADIUS KRULL

Laul soolohäälele ja
klaverile

Hind 40 senti

Müügil Laulj. Liidu büroos

Pasunakoorile

Marss „Kodumaa“ — R. Kull	Kr. 5.50
„Rahupüha avamäng — V. Nehl	„ 4.—
„Eesti marss“ — A. Kapp ja „Tuljak“ — R. Kull	„ 2.30
Kaitseliidu „Kotkamarss“ — E. Lineff.	„ 3.—
„Pulma valss“ — A. Virkhaus	„ 1.—
„Potpourri-Fantasia“ eesti viisidest — R. Kull	„ 2.—
„Kodumaale“ — A. Läte	„ 1.50
„Rapsodia“ eesti tantsuviisidest — A. Vedro	„ 2.—
„Hinge hellal igatsusel“ — A. Virkhaus	„ 1.50
„Kontsert marss“ — A. Virkhaus	„ 1.—
Marss langenute mälestuseks — A. Kapp	„ 1.—
„Sind surmani küll tahan“ — Kunileid-Aavik	„ 0.80
Hümn, Elagu, Tuš	„ 0.50

Müügil Lauljate Liidu büroos,

Tallinn, Rataskaevu 22.

Saadetakse välja postiteel, kui hind rahas või postmarkides ette maksetakse.

Väägvvere koor 1839—1929.

Muljeid ja mälestusi Eesti vanemast pasunakoorist. Sisuks pikem ülevaade Väägvvere koori tekkimisest ja arenemisest, mälestisi J. H. Virkhaus'ilt, L. Juhilt, A. Virkhaus'ilt, M. Herman'ilt ja A. Lättelt, ning lõpuks segakoori laul „Pühendus“ Juhan Aavik'ult. Rohkesti pilte.

Huvitav kogu kultuuriloolisi dokumente.

See raamat ei tohiks puududa ühegi muusikasõbra lugemislaualt. Hind 1 kroon. Müügil Lauljate Liidu büroos ja raamatukauplustes.

Kes soovib

Muusikalehti kokku köita

see mureseb endale Muusikalehe

sisukorra.

Saadaval 1928. ja 1929. a. sisukorrad. HIND 15 SENTI.

Lauljate Liidu büroo saadab välja postiteel 15 sendilise postmargi eest.

Muusikalehe noodilisa

1924. a.

Sisuks 23 segakoori laulu 13-ilt autorilt. Enamuses kerged, jõukohased vähematele kooridele, ning lauljaile meeldivad.

Hind 1 kr. 50 senti, L. L. liigetele 1 kroon. Müügil Lauljate Liidu büroos ja kauplustes. Raha ettemaksjaile saadetakse raamat postiteel kätte.

Kellel on

Esimeste üldlaulupidude noote,

I	üldlaulupidu	1869. a.
II	"	1879. "
III	"	1880. "
IV	"	1891. "
V	"	1894. "
VI	"	1896. "
VII	"	1910. "

Lauljate Liit soovib tähendatud üldlaulupidude noote osta Liidu juures asuva muusikaarhiivi tarvis, kus need oleks saadaval kõigile meie muusikaliteratuurist huvitatuile.

Ärge hoidke vanu haruldasi noote kodus, nii on need üldsusele kadund! Kui kellegil nimetatud noote peaks olema, siis palume sellest teatada ühes müügitingimustega Eesti Lauljate Liidu juhatusele, Tallinna, Rataskaevu 22.

Lääne-Eesti Ühispank

Märjamaa alev Tallinn-Pärnu maantee,
oma maja. Telefon: Märjamaa 32

Avatud iga päev; ka pühapäevadel

Kõige suurem maapank Põhja-Eestis

Asutatud 1911. aastal

Võtab raha hoiule

kulla alusel, makstes ajakohast protsenti; raha väljamaksmine sünnib igal ajal, igas suuruses, ilma etteteatamiseta

Annab laene

lühikese- ja pikaajalisi, liikumata varanduse ja pantide kindlustusel ning käemeeste vastutusel; diskonteerib vekslid

Võtab rahasaatmisi sise- ja väljamaale

oma peale vähese tasu eest

Võtab rahasisseandmisi

oma peale veksiite järgi

Annab

välja garantiisid

Ostab

kulda ja välisvaluutat